ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಪುರುಷನು ದರ್ಶನದಿಂದ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ ಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವನ ದರ್ಶನವು ಶುದ್ಧವಿದೆ ಅವನೇ ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪುರುಷನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಪುರುಷನು ಈಪ್ಸಿತ ಲಾಭ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ : – ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ರುಚಿ ಪ್ರತೀತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವೇ ನಿರ್ವಾಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಿದೆ. ॥ ೩೯ ॥

ಇಂಥ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವು ಸಾರವಿದೆ, ಅದನ್ನು ಯಾವನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಇಯ ಉವಏಸಂ ಸಾರಂ ಜರಮರಣಹರಂ ಖು ಮಣ್ಣಏ ಜಂ ತು ।
ತಂ ಸಮ್ಮತ್ತಂ ಭಣಿಯಂ ಸವಣಾಣಂ ಸಾವಯಾಣಂ ಪಿ ॥ ೪೦ ॥

ಇತಿ ಉಪದೇಶಂ ಸಾರಂ ಜರಾಮರಣಹರಂ ಸ್ಫುಟಂ ಮನ್ಯತೇ ಯತ್ತು ।
ತತ್ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಭಣಿತಂ ಶ್ರಮಣಾನಾಂ ಶ್ರಾವಕಾಣಾಮಪಿ ॥ ೪೦ ॥

ಅರ್ಥ : – ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರದ ಉಪದೇಶವು ಸಾರವಿದೆ, ಅದು ಜರಾ-ಮರಣಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಂಥದ್ದಿದೆ ಅದನ್ನು ಯಾವನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನನ್ನೇ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರಾವಕರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಜೀವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಭಾವಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರಗಳು ಸಾರವಿವೆ, ಉತ್ತಮವಿವೆ, ಜೀವನಿಗೆ ಹಿತಕರವಿವೆ, ಮತ್ತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಮುಖ್ಯವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರಗಳು ಕೂಡ ಮಿಥ್ಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವು ಮುನಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರಾವಕರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಇದೆ. ॥ ೪೦ ॥

ಈಗ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜೀವಾಜೀವವಿಹತ್ತೀ ಜೋಈ ಜಾಣೇಇ ಜಿಣವರಮಏಣ ।
ತಂ ಸಣ್ಣಾಣಂ ಭಣಿಯಂ ಅವಿಯತ್ಥಂ ಸವ್ವದರಸೀಹಿಂ ॥ ೪೧ ॥

ಯಾವನೀ ಜರಾಮರಣಹರ ಸಾರೋಪದೇಶವನು ಸ್ಪಷ್ಟಮನ್ನಿಸುವನು ।
ಆವನನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಶ್ರಮಣನಿರಲಿ ಶ್ರಾವಕನಿರಲಿ ॥ ೪೦ ॥

ಯಾವ ಯೋಗಿ ಜೀವಾಜೀವದ ಭೇದ ತಿಳಿಯುವನು ಜಿನವರರ ಮತದಿಂದ ।
ಆವನನು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಪೇಳಿಹರು ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಸತ್ಯಾರ್ಥದಿಂದ ॥ ೪೧ ॥

ಜೀವಾಜೀವವಿಭಕ್ತಿಂ ಯೋಗೀ ಜಾನಾತಿ ಜಿನವರಮತೇನ ।
ತತ್ ಸಂಜ್ಞಾನಂ ಭಣಿತಂ ಅವಿತಥಂ ಸರ್ವದರ್ಶಿಭಿಃ ॥ ೪೧ ॥

ಅರ್ಥ :— ಯಾವ ಯೋಗಿ ಮುನಿಯು ಜೀವ-ಅಜೀವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಜಿನವರರ ಮತದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದ್ದಾನೆಂದು ಸರ್ವದರ್ಶಿ—ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡುವಂಥ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಆದುದರಿಂದ ಅದೇ ಸತ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ, ಅನ್ಯ ಛದ್ಮಸ್ಥರು ಹೇಳಿರುವುದು ಸತ್ಯಾರ್ಥವಿಲ್ಲ ಅಸತ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ, ಸರ್ವಜ್ಞರು ಹೇಳಿರುವುದೇ ಸತ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಆಕಾಶ, ಕಾಲವೆಂದು ಜಾತಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. [ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಅಸಂಖ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಂತಾನಂತವಿವೆ.] ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವವನ್ನು ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನಮಯ ಚೇತನಾಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಜೀವವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಮೂರ್ತಿಕವಿದೆ ಎಂದರೆ ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣದಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ. ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ಐದು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಅಜೀವವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಇವು ಅಚೇತನವಿವೆ ಜಡವಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲವು ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣ, ಶಬ್ದಸಹಿತವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಕವಿದೆ—ರೂಪಿಯಿದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಿದೆ, ಉಳಿದವು ಅಮೂರ್ತಿಕವಿವೆ. ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕಂತೂ ಹೇಗಿವೆ ಹಾಗೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಜೀವ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಪುದ್ಗಲಸ್ಕಂಧಗಳು ಛದ್ಮಸ್ಥರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಿವೆ, ಇವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಜೀವನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಶರೀರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತನ್ನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಇದರಿಂದ ನವೀನ ಪುದ್ಗಲಗಳು ಕರ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದು ನಿಮಿತ್ತ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಭಾವವಿದೆ, ಹೀಗೆ ಈ ಜೀವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲದ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜಿನದೇವರ ಮತದಿಂದ ಜೀವ-ಅಜೀವದ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಿನದೇವರು ಹೇಳಿರುವುದೇ ಸತ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ, ಪ್ರಮಾಣನಯದ ಮುಖಾಂತರ ಹೀಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ ಜಿನದೇವರು ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅನ್ಯ ಮತದ ಛದ್ಮಸ್ಥರು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅದು ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧವಿಲ್ಲ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವೇದಾಂತಿಗಳಂತೂ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಮಾತ್ರನನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಉಳಿದು ವೆಲ್ಲವೂ ವಸ್ತುಭೂತವಿಲ್ಲ ಮಾಯಾರೂಪ ಅವಸ್ತುವಿವೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ನೈಯಾಯಿಕ, ವೈಶೇಷಿಕರು ಜೀವವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನಿತ್ಯ, ಸರ್ವಗತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಜೀವಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗುಣಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಭೇದ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಕಾರ್ಯಮಾತ್ರವಿವೆ ಅವನ್ನು ಈಶ್ವರನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಸಾಂಖ್ಯಮತಿಗಳು ಪುರುಷನನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಸರ್ವಥಾ ಅಕರ್ತೃವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವು ಬೌದ್ಧಮತಿಗಳು ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಿಕವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸರ್ವಥಾ ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಇವರಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಮತಭೇದಗಳಿವೆ. ಕೆಲವರು ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಸರ್ವಥಾ ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಅನ್ಯಪ್ರಕಾರ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೀಮಾಂಸಕರು

ಕರ್ಮಕಾಂಡಮಾತ್ರವೇ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಜೀವನನ್ನು ಅಣುಮಾತ್ರವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಯಾವ ಪರಮಾರ್ಥ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವಿಲ್ಲ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಾರ್ವಾಕಮತದವರು ಜೀವವು ತತ್ತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಜೀವದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತ್ಯಾದಿ ಬುದ್ಧಿಕಲ್ಪಿತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ವಿವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅದು ಯುಕ್ತವೇ ಇದೆ. ವಸ್ತುವಿನ ಪೂರ್ಣರೂಪವು ಕಾಣದಿರುವಾಗ ಕುರುಡರು ಆನೆಯ ವಿವಾದ ಮಾಡುವಂತೆ ವಿವಾದವೇ ಆಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ ಜಿನದೇವರೇ ವಸ್ತುವಿನ ಪೂರ್ಣರೂಪ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ನಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಅನೇಕಾಂತರೂಪವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಚರ್ಚೆಯು ಜೈನರ ಹೇತುವಾದದ ನ್ಯಾಯ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ಜಿನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜೀವಾಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸತ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜಿನದೇವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು, ಇದರಿಂದಲೇ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೪೧ ॥

ಈಗ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

जं जाणिऊण जोइ परिहारं कुणइ पुण्णपावाणं ।
तं चारित्तं भणियं अवियप्पं कम्मरहिएहिं ॥ ४७ ॥

यत् ज्ञात्वा योगी परिहारं करोति पुण्यपापानाम् ।
तत् चारित्रं भणितं अविकल्पं कर्मरहितैः ॥ ४७ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಜೀವಾಜೀವದ ಭೇದರೂಪವಾದ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಪ ಇವೆರಡರ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದು ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ, ಅದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಿದೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಕ್ರಿಯೆಯ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ ಆ ಚಾರಿತ್ರವು ಘಾತಿಕರ್ಮದಿಂದ ರಹಿತವಿದೆಯೆಂದು ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಚಾರಿತ್ರವು ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರದ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಭೇದರೂಪವಿದೆ, ಮಹಾವ್ರತ-ಸಮಿತಿ-ಗುಪ್ತಿಯ ಭೇದದಿಂದ ಹೇಳಿರುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಶುಭಕರ್ಮರೂಪದ ಬಂಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಂಶ ನಿವೃತ್ತಿಯಿದೆ [ಎಂದರೆ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಶ್ರಯರೂಪದ ಆಂಶಿಕ ನಿಶ್ಚಯ-ವೀತರಾಗಭಾವವಿದೆ] ಅದರ ಫಲವು ಬಂಧವಿಲ್ಲ, ಅದರ ಫಲವು ಕರ್ಮದ ಏಕದೇಶ ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ, ಇದರ ಫಲವು ಕರ್ಮದ ನಾಶವೇ ಇದೆ, ಇದು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಿದೆ, ಪಾಪದ ತ್ಯಾಗವಂತೂ ಮುನಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯದ ತ್ಯಾಗವು ಹೀಗಿದೆ—

ಅದನರಿತು ಯೋಗಿ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವನು ಪುಣ್ಯಮಲ್ಲದೆ ಪಾಪವನು ।
ಅದನು ಚಾರಿತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯದು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಕರ್ಮರಹಿತವಿದೆ ॥ ೪೭ ॥

ಶುಭಕ್ರಿಯೆಯ ಫಲವು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದ ಬಂಧವಿದ್ದು ಅದರ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂಧದ ನಾಶದ ಉಪಾಯವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ನಿಶ್ಚಯ ಚಾರಿತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯಮನಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಎಂದರೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ನಿಶ್ಚಯ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದ ಅಂತಿಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರೊಡನೆಯೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ. ॥೪೫॥

ಹೀಗೆ ರತ್ನತ್ರಯಸಹಿತವಾಗಿ ತಪ ಸಂಯಮ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥ ಮುನಿಯು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜೋ ರಯಣತ್ತಯಜುತ್ತೋ ಕುಣಇ ತವಂ ಸಂಜದೋ ಸಸತ್ತೀಹಿ ।
ಸೋ ಪಾವಇ ಪರಮಪಯಂ ಝಾಯಂತೋ ಅಪ್ಪಯಂ ಸುದ್ಧಂ ॥೪೬॥

ಯಃ ರತ್ನತ್ರಯಯುಕ್ತಃ ಕರೋತಿ ತಪಃ ಸಂಯತಃ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ।
ಸಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಪದಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಶುದ್ಧಮ್ ॥ ೪೬ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಮುನಿಯು ರತ್ನತ್ರಯಸಂಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತ ಸಂಯಮಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಪರಮಪದವಾದ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ,

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾವ ಸಂಯಮಿಯಾದ ಮುನಿಯು ಐದುಮಹಾವ್ರತ, ಐದುಸಮಿತಿ, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ಈ ಹದಿನೈದು ಪ್ರಕಾರದ ಚಾರಿತ್ರನೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪದ ವ್ಯವಹಾರ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂಯಮವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಉಪವಾಸ ಕಾಯಕ್ಲೇಶ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಮುನಿಯು ಅಂತರಂಗ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮುಖಾಂತರ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ॥ ೪೬ ॥

[ನೋಟ—ಆ ಆರನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ವಾಶ್ರಯರೂಪದ ನಿಶ್ಚಯರತ್ನತ್ರಯಸಹಿತವಿರುವುದನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಯಮ-ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ ಚಾರಿತ್ರವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.]

ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ಇಂಥವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳತ್ತಾರೆ,—

ತಿಹಿ ತಿಣ್ಣಿ ಧರವಿ ಣಿಚ್ಚಂ ತಿಯರಹಿಓ ತಹ ತಿಖಣ ಪರಿಯರಿಓ ।
ದೋದೋಸವಿಪ್ಪಮುಕ್ಕೋ ಪರಮಪ್ಪಾ ಝಾಯಹಿ ಜೋಈ ॥೪೭॥

ಯಾವ ಸಂಯಮಿ ರತ್ನತ್ರಯಯುಕ್ತನಾಗಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ತಪ ಮಾಡುವನು ।
ಅವನು ನಿಜಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಪರಮಪದ ಪಡೆಯುವನು ॥ ೪೬ ॥
ತ್ರಿಕರಣದಿ ಮೂರ್ಧರಿಸಿ ನಿತ್ಯ ಮೂರ್ಧಹಿತ ಮೇಣ್ಮೂರರಿಂ ಮಂಡಿತನಾಗಿ ।
ಸ್ವಕೀಯ ದ್ವಿದೋಷ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಯೋಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವನು ॥ ೪೭ ॥

ತ್ರಿಭಿಃ ತ್ರೀನ್ ಧೃತ್ವಾ ನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿಕರಹಿತಃ ತಥಾ ತ್ರಿಕೇಣ ಪರಿಕರಿತಃ ।
ದ್ವಿದೋಷವಿಪ್ರಮುಕ್ತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯತೇ ಯೋಗೀ ॥ ೪೪ ॥

ಅರ್ಥ :—'ತ್ರಿಭಿಃ' ಮನ ವಚನ ಕಾಯದಿಂದ 'ತ್ರೀನ್' ಮಳೆ, ಚಳಿ, ಬೇಸಿಗೆಯೆಂಬ ಮೂರು ಕಾಲಯೋಗಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ 'ತ್ರಿಕರಹಿತಃ' ಮಾಯೆ, ಮಿಥ್ಯೆ, ನಿದಾನವೆಂಬ ಮೂರು ಶಲ್ಯಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ 'ತ್ರಿಕೇಣ ಪರಿಕರಿತಃ' ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಮಂಡಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು 'ದ್ವಿದೋಷವಿಪ್ರಮುಕ್ತಃ' ಎರಡು ದೋಷ ಎಂದರೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗುತ್ತ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಶುದ್ಧ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : ಮನ ವಚನ ಕಾಯದಿಂದ ಮೂರುಕಾಲದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ಆಗ ಇವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ, ಕಷ್ಟಬಂದಮೇಲೆ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಆಗ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂಥದು ? ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಶಲ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಏಕಾಗ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆಗ ಧ್ಯಾನ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಅದುದರಿಂದ ಶಲ್ಯರಹಿತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಶ್ರದ್ಧೆ, ಜ್ಞಾನ, ಆಚರಣೆಗಳು ಯಥಾರ್ಥವಿಲ್ಲದಾಗ ಧ್ಯಾನವೆಂಥದು ? ಅದುದರಿಂದ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರವಂಡಿತನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯಿದ್ದಾಗ ಧ್ಯಾನ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವನು ಹೀಗೆ ಆಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ॥ ೪೪ ॥

ಯಾವನು ಹೀಗಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಮಯಮಾಯಕೋಹರಹಿಓ ಲೋಹೇಣ ವಿವಜ್ಜಿಓ ಯ ಜೋ ಜೀವೋ ।
ಣಿಮ್ಮಲಸಹಾವಜುತ್ತೋ ಸೋ ಪಾವಇ ಉತ್ತಮಂ ಸೋಕ್ಖಂ ॥ ೪೫ ॥

ಮದಮಾಯಾಕ್ರೋಧರಹಿತಃ ಲೋಭೇನ ವಿವರ್ಜಿತಶ್ಚ ಯಃ ಜೀವಃ ।
ನಿರ್ಮಲಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತಃ ಸಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಉತ್ತಮಂ ಸೌಖ್ಯಮ್ ॥ ೪೫ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಜೀವನು ಮದ, ಮಾಯೆ, ಕ್ರೋಧಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗುವನು ಮತ್ತು ಲೋಭದಿಂದ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ರಹಿತನಾಗುವನು ಆ ಜೀವನು ನಿರ್ಮಲ ವಿಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತನಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : — ಯಾವನು ಮದ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಾನ, ಮಾಯೆ ಎಂದರೆ ಕಪಟ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿರುವವನು ಮತ್ತು ಲೋಭದಿಂದ ವಿಶೇಷ ರಹಿತನಿರುವವನು ಅವನು ಸುಖ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ತೀವ್ರ ಕಷಾಯವುಳ್ಳವನು ಅತ್ಯಂತ ಆಕುಲತಾಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಿರಂತರ ದುಃಖಿಯಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಕ್ರೋಧ,

---

ಯಾವ ಜೀವ ಮದ-ಮಾಯೆ-ಕ್ರೋಧಗಳ ತ್ಯಜಿಸಿ ಲೋಭವನು ಪರಿಹರಿಸಿ ।
ಅವನು ನಿರ್ಮಲಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತನಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಸುಖವ ಪಡೆಯುವನು ॥ ೪೫ ॥

ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಾಗ ನಿರ್ಮಲಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಆಗಲೇ ಯಥಾಖ್ಯಾತಚಾರಿತ್ರ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ॥ ೪೫ ॥

ಯಾವನು ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ರೌದ್ರ ಪರಿಣಾಮಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಜಿನಮತದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖನಿದ್ದಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಮೋಕ್ಷದಸುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

विसयकसाएहि जुदो रुद्दो परमप्पभावरहियमणो ।
सो ण लहइ सिद्धिसुहं जिणमुद्दपरम्मुहो जीवो ॥ ४६ ॥

विषयकषायैः युक्तः रुद्रः परमात्मभावरहितमनाः ।
सः न लभते सिद्धिसुखं जिनमुद्रापराङ्मुखः जीवः ॥ ४६ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಜೀವನು ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ರೌದ್ರಪರಿಣಾಮಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ, ವಿಷಯ-ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಸಹಿತ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನ ಚಿತ್ತವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ ಆ ಜೀವನು ಜಿನಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಇಂಥ ಸಿದ್ಧಿಸುಖ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ : ಜಿನಮತದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶವಿದೆ-ಯಾವನು ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಿರುವನು, ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನ ಭಾವನಾಸಹಿತ ಜೀವನಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಜಿನಮತದ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖನಿರುವವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಅವನಂತೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೌದ್ರದ ವಿಶೇಷಣ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರ ಆಶಯವೆಂದರೆ ಹಸ್ಯೊಂದು ರುದ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅವರು ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಜಿನಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಕಥೆಯನ್ನು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ॥ ೪೬ ॥

ಜಿನಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಈ ಮುದ್ರೆಯು ಯಾವ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

जिणमुद्दं सिद्धिसुहं हवेइ णियमेण जिणवरुद्दिट्ठं ।
सिविणे वि ण रुच्चइ पुण जीवा अच्छंति भवगहणे ॥ ४७ ॥

ಆ ವಿಷಯಕಷಾಯಯುಕ್ತ ರೌದ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವನಾರಹಿತಚಿತ್ತನು ।
ಅವನು ಜಿನಮುದ್ರಾಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸುಖವ ಪಡೆಯಲಾರನು ॥ ೪೬ ॥
ಜಿನಮುದ್ರೆಯಿಂ ಸಿದ್ಧಿಸುಖ ನಿಯಮದಿಂದಪ್ಪುದೆಂದು ಜಿನವರ ಪೇಳ್ದರು ।
ಕನಸಿನಲಿಕೂಡ ಇದು ರುಚಿಸದ ಜೀವ ಭವವನದಲುಳಿವನು ॥ ೪೭ ॥

ಜಿನಮುದ್ರಾ ಸಿದ್ಧಿಸುಖಂ ಭವತಿ ನಿಯಮೇನ ಜಿನವರೋದ್ದಿಷ್ಟಾ ।
ಸ್ವಪ್ನೇಽಪಿ ನ ರೋಚತೇ ಪುನಃ ಜೀವಾಃ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಭವಗಹನೇ ॥ ೪೬ ॥

ಅರ್ಥ :—ಜಿನ ಭಗವಂತರ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳಲಾದ ಜಿನಮುದ್ರೆಯಿದೆ ಅದೇ ಸಿದ್ಧಿಸುಖವಿದೆ ಮುಕ್ತಿ ಸುಖವೇ ಇದೆ, ಇದು ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯದ ಉಪಚಾರವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಜಿನಮುದ್ರೆಯು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖವು ಅದರ ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಇಂಥ ಜಿನಮುದ್ರೆಯು ಜಿನಭಗವಂತರು ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಜಿನಮುದ್ರೆಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಂತೂ ದೂರವೇ ಇರಲಿ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಎಂದೂ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅದರ ಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಜೀವನು ಸಂಸಾರರೂಪದ ಗಹನ ವನದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಜಿನದೇವ ಭಾಷಿತ ಜಿನಮುದ್ರೆಯು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದು ಮೋಕ್ಷರೂಪವೇ ಇದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಜಿನಮುದ್ರೆಯ ಧಾರಕರು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವಾಧೀನ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಂತರ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಯಾವ ಜೀವನಿಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ॥೪೬॥

ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥ ಯೋಗಿಯು ಲೋಭರಹಿತನಾಗಿ ಅವನು ನವೀನ ಕರ್ಮದ ಆಸ್ರವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಪರಮಪ್ಪಯ ರುಝಾಯಂತೋ ಜೋಈ ಮುಚ್ಚೇಇ ಮಲದಲೋಹೇಣ ।
ಣಾದಿಯದಿ ಣವಂ ಕಮ್ಮಂ ಣಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಜಿಣವರಿಂದೇಹಿಂ ॥ ೪೭ ॥

ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಧ್ಯಾಯನ್ ಯೋಗೀ ಮುಚ್ಯತೇ ಮಲದಲೋಭೇನ ।
ನಾದ್ರಿಯತೇ ನವಂ ಕರ್ಮ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ ಜಿನವರೇಂದ್ರೈಃ ॥ ೪೭ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಮಲ ಕೊಡುವಂಥ ಲೋಭಕಷಾಯದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಲೋಭ ಮಲವು ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ನವೀನ ಕರ್ಮದ ಆಸ್ರವವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಜಿನವರೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂಕರ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮುನಿಯಿದ್ದೂ ಪರಜನ್ಮಸಂಬಂಧದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ನಿದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕ ಪರಲೋಕ ಸಂಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಲೋಭವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನವೀನ ಕರ್ಮದ ಆಸ್ರವವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಜಿನದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಲೋಭ ಕಷಾಯವು ಹತ್ತನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ತಲುಪಿ

ಯತಿಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಿಸುತ ಮಲಜನ್ಯ ಲೋಭದಿಂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ।
ನೂತನ ಕರ್ಮದಾಸ್ರವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಜಿನದೇವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವರು ॥ ೪೭ ॥

ದರೂ ಕೂಡ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೋಷ ತಗಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವುದೇ ಯುಕ್ತವಿದೆ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಆಸೇಕ್ಷೆಯರೂಪದ ಲೋಭವಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಲೋಭದ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದೆ. ॥ ೪೮ ॥

ಯಾವನು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಲೋಭಿಯಾಗಿ ದೃಢ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಪರಮಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಹೋಊಣ ದಿಢಚರಿತ್ತೋ ದಿಢಸಮ್ಮತ್ತೇಣ ಭಾವಿಯಮಈಓ ।
ರುಹಾಯಂತೋ ಅಪ್ಪಾಣಂ ಪರಮಪಯಂ ಪಾವಇ ಜೋಇ ॥ ೪೯ ॥

ಭೂತ್ವಾ ದೃಢಚರಿತ್ರಃ ದೃಢಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೇನ ಭಾವಿತಮತಿಃ ।
ಧ್ಯಾಯನ್ನಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಯೋಗೀ ॥ ೪೯ ॥

ಅರ್ಥ :—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ದೃಢ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ಭಾವಿತವಿದೆ ಅಂಥ ಯೋಗಿ, ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ದೃಢಚಾರಿತ್ರವಂತನಾಗಿ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಪರಮಪದ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರರೂಪದಿಂದ ದೃಢವಾಗಿದ್ದು ಪರೀಷಹಗಳುಂಟಾದರೂ ಕೂಡ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವನು ಪರಮಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ॥ ೪೯ ॥

ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಆ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ ಗಳಂತೂ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆಯೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು, ಆದರೆ ಚಾರಿತ್ರವೆಂದರೇನೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಚರಣಂ ಹವಇ ಸಧಮ್ಮೋ ಧಮ್ಮೋ ಸೋ ಹವಇ ಅಪ್ಪಸಮಭಾವೋ ।
ಸೋ ರಾಗರೋಸರಹಿಓ ಜೀವಸ್ಸ ಅಣಣ್ಣಪರಿಣಾಮೋ ॥ ೫೦ ॥

ಚರಣಂ ಭವತಿ ಸ್ವಧರ್ಮಃ ಧರ್ಮಃ ಸಃ ಭವತಿ ಆತ್ಮಸಮಭಾವಃ ।
ಸಃ ರಾಗರೋಷರಹಿತಃ ಜೀವಸ್ಯ ಅನನ್ಯಪರಿಣಾಮಃ ॥ ೫೦ ॥

ನಿಜದಿ ದೃಢಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರೂಪ ಭಾವಿತಮತಿ ದೃಢಚಾರಿತ್ರಯುಕ್ತನಾಗಿ ।
ನಿಜ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಪರಮಪದ ಪಡೆಯುವವಾ ಯೋಗಿ ॥ ೪೯ ॥

ಚಾರಿತ್ರವದು ನಿಜಧರ್ಮವಿದ್ದು ಧರ್ಮವದು ಆತ್ಮನ ಸಮಭಾವವಿದೆ ।
ಆ ರಾಗದೋಷರಹಿತವದು ಜೀವದ ಅನನ್ಯಮಯ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ ॥ ೫೦ ॥

ಅರ್ಥ :—ಸ್ವಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನ ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದು ಚರಣ ಎಂದರೆ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿದ್ದು ಅದು ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನಭಾವವಿದೆ ಯಾವುದು ತನ್ನ ಧರ್ಮವಿದೆ ಅದೇ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಮಾನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ (ಸ್ವಾಶ್ರಯ ಮುಖಾಂತರ) ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತವಿದೆ, ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದಂಥುದು ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಅದು ಜೀವಕ್ಕೆ ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಅನನ್ಯ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ, ಜೀವದ ಭಾವವೇ ಇದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಅದು ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದ ನಿರಾಕುಲತೆಯ ರೂಪವಾದ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಭಾವವಿದೆ ಅದು ಜೀವದ್ದೇ ಅಭೇದರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ, ಅದೇನು ಅನ್ಯ ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ॥ ೫೦ ॥

ಈಗ ಜೀವದ ಪರಿಣಾಮದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದೊಡನೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,—

ಜಹ ಫಲಿಹಮಣಿ ವಿಸುದ್ಧೋ ಪರದವ್ವಜುದೋ ಹವೇಇ ಅಣ್ಣಂ ಸೋ ।
ತಹ ರಾಗಾದಿವಿಜುತ್ತೋ ಜೀವೋ ಹವದಿ ಹು ಅಣಣ್ಣವಿಹೋ ॥ ೫೧ ॥

ಯಥಾ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಃ ವಿಶುದ್ಧಃ ಪರದ್ರವ್ಯಯುತಃ ಭವತ್ಯನ್ಯಃ ಸಃ ।
ತಥಾ ರಾಗಾದಿಯುಕ್ತಃ ಜೀವಃ ಭವತಿ ಸ್ಫುಟಮನ್ಯಾನ್ಯವಿಧಃ ॥ ೫೧ ॥

ಅರ್ಥ:—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯು ವಿಶುದ್ಧವಿದೆ, ನಿರ್ಮಲವಿದೆ, ಉಜ್ವಲವಿದೆ ಅದು ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಾದ ಕೆಂಪು-ಹಸಿರು-ಹಳದಿ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದನೆಂಬೆಲೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಹಳದೀ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವವು ವಿಶುದ್ಧವಿದೆ, ಸ್ವಚ್ಛಸ್ವಭಾವವಿದೆ, ಆದರೆ ಈ (ಅನಿತ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಪರಾಧದಿಂದ ಸ್ವದಿಂದ ಚ್ಯುತವಾದರೆ) ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದನೆಂಬೆಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :— ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಪುದ್ಗಲದವಿದ್ದು ಅವು ಜೀವದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹೊಳೆದಾಗ ಅವುಗಳಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತನಾಗಿ ಇವು ನನ್ನ ಭಾವಗಳೇ ಇವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಭೇದಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರರೂಪದಿಂದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ದ್ರವ್ಯದ ಡಾಕು ತಗಲುತ್ತದೆ ಆಗ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವದ ಸ್ವಚ್ಛಸ್ವಭಾವದ ವಿಚಿತ್ರತೆಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೫೧ ॥

ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮುನಿಗೆ (ಕೇವಲ ಚಾರಿತ್ರದ ದೋಷದಲ್ಲಿ) ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಅಂಶವಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಹೇಗೆ ವಿಶುದ್ಧ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿ ಪರದ್ರವ್ಯಸಂಗದಿಂದನ್ಯರೂಪಾಗುವುದು ।
ಹಾಗೆ ರಾಗಾದಿವಿಮುಕ್ತಜೀವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧ ಕಾಣುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ ॥ ೫೧ ॥

ದೇವಗುರುಮ್ಮಿ ಯ ಭತ್ತೋ ಸಾಹವ್ಮಿ ಯಸಂಜದೇಸು ಅಣುರತ್ತೋ ।
ಸವ್ಮತ್ತ ಮುವ್ವಹಂತೋ ಝಾಣರವ್ವೋ ಹೋದಿ ಜೋಈ ಸೋ ॥೩೨॥

ದೇವೇ ಗುರೌ ಚ ಭಕ್ತಃ ಸಾಧವ್ಮಿಕೇ ಚ ಸಂಯತೇಷು ಅನುರಕ್ತಃ ।
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮುದ್ವಹನ್ ಧ್ಯಾನರತಃ ಭವತಿ ಯೋಗೀ ಸಃ ॥ ೩೨ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಥಾಖ್ಯಾತ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅರಹಂತ ಸಿದ್ಧದೇವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೀಕ್ಷೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವಂಥ ಗುರುಗಳಲ್ಲಂತೂ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಇವರ ಭಕ್ತಿಯು ವಿನಯಸಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಸಂಯಮಿ ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಮಾನ ಧರ್ಮಸಹಿತರಿರುವವರಲ್ಲೂ ಅನುರಕ್ತನಿರುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಮುನಿಯು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿವಂತನಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮುನಿಯಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ದೇವ-ಗುರು-ಸಾಧರ್ಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅನುರಾಗವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ರುಚಿ ಪ್ರೀತಿಯಿರುತ್ತದೆ, ಧ್ಯಾನವುಳ್ಳವನು ರುಚಿಸದಿದ್ದರೆ ಇವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನ ಕೂಡ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳದುಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ॥ ೩೨ ॥

ಧ್ಯಾನವು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವನೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಉಗ್ಗತವೇಣಣ್ಣಾಣೀ ಜಂ ಕಮ್ಮಂ ಖವದಿ ಭವಹಿ ಬಹುಯಹಿಂ ।
ತಂ ಣಾಣೀ ತಿಹಿ ಗುತ್ತೋ ಖವೇಇ ಅಂತೋಮುಹುತ್ತೇಣ ॥ ೩೩ ॥

ಉಗ್ರತಪಸಾಽಜ್ಞಾನೀ ಯತ್ ಕರ್ಮ ಕ್ಷಪಯತಿ ಭವೈರ್ಬಹುಕೈಃ ।
ತಜ್ಜ್ಞಾನೀ ತ್ರಿಭಃ ಗುಪ್ತಃ ಕ್ಷಪಯತಿ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತೇನ ॥ ೩೩ ॥

ಅರ್ಥ :—ಅಜ್ಞಾನಿಯು ತೀವ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ಮುಖಾಂತರ ಅಧಿಕ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿ ಮುನಿಯು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಸಹಿತನಾಗಿ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷಯ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : – ತೀವ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅಧಿಕವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ ತೀವ್ರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳ

ದೇವ ಗುರುಗಳಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಧರ್ಮಿಮುನಿಯಲಸುರಕ್ತನಿರುವ ಯೋಗಿ ।
ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಧಾರಕನಿದ್ದು ಧ್ಯಾನದಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವನು ॥ ೩೨ ॥

ಅಜ್ಞಾನಿ ಉಗ್ರತಪದಿಂದೆಷ್ಟು ಕರ್ಮಕ್ಷಯಿಸುವನು ಬಹುಭವಗಳಲಿ ।
ಆ ಜ್ಞಾನಿ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಕ್ಷಯಿಪನಷ್ಟುಕರ್ಮ ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲಿ ॥ ೩೩ ॥

ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವನ್ನು ಆತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜ್ಞಾನಿ ಮುನಿಯು ಅಂತರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಇದು ಜ್ಞಾನದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ. ॥ ೫೩ ॥

ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವವನು ಆ ಭಾವದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಜ್ಞಾನಿಯು ಇವನ ವಿರುದ್ಧ ವಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸುಹಜೋಈಣ ಸುಭಾವಂ ಪರದವ್ವೇ ಕುಣಇ ರಾಗದೋ ಸಾಹೂ ।
ಸೋ ತೇಣ ದು ಅಣ್ಣಾಣೀ ಣಾಣೀ ಏತೋ ದು ವಿವರೀಓ ॥ ೫೪ ॥

ಶುಭಯೋಗೇನ ಸುಭಾವಂ ಪರದ್ರವ್ಯೇ ಕರೋತಿ ರಾಗತಃ ಸಾಧುಃ ।
ಸಃ ತೇನ ತು ಅಜ್ಞಾನೀ ಜ್ಞಾನೀ ಏತಸ್ಮಾತ್ತು ವಿಪರೀತಃ ॥ ೫೪ ॥

ಅರ್ಥ :—ಶುಭಯೋಗ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಭಾವ ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟ ರಾಗ-ದ್ವೇಷವಿದೆ, ಇಷ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಗವಾದಾಗ ಅನಿಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಆಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಹೀಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವವನು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಗಿ ದ್ವೇಷಿ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಇವನಿಂದ ವಿರುದ್ಧ ಎಂದರೆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡದವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : ಜ್ಞಾನಿ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಮುನಿಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಇಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ರಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದರಂತೆ ಅನಿಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದನ್ನು ರಾಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಯು ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಹೇಗಾಗುತ್ತವೆ ? ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯದ ವಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಧರ್ಮರಾಗವಾಗುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ರೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಅನ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವವನಂತೂ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೫೪ ॥

ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಭಾವವಾಗುವಂತೆ ಮೋಕ್ಷದ ನಿಮಿತ್ತದಲ್ಲೂ ರಾಗಭಾವವಾದರೆ ಆ ರಾಗವು ಕೂಡ ಆಸ್ರವದ ಕಾರಣವಿದ್ದು ಜ್ಞಾನಿಯು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಆಸವಹೇದೂ ಯ ತಹಾ ಭಾವಂ ಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹವದಿ ।
ಸೋ ತೇಣ ದು ಅಣ್ಣಾಣೀ ಆದಸಹಾವಾ ದು ವಿವರೀದು ॥ ೫೫ ॥

ಯಾವ ಮುನಿ ಶುಭಯೋಗದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯದಲಿ ರತಿಭಾವ ಮಾಡುವನು ।
ಅವನಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದರಿಂದ ವಿಪರೀತನಿದ್ದವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿರುವನು ॥ ೫೪ ॥

ಅದರಂತಾಸ್ರವಹೇತುಭಾವ ಶಿವಹೇತುವಾಗುವುದವನ ಮತದಲಿ ।
ಆದರಿಂದವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂ ವಿಪರೀತನಿಹನು ॥ ೫೫ ॥

ಆಸ್ರವಹೇತುಶ್ಚ ತಥಾ ಭಾವಃ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಭವತಿ ।
ಸಃ ತೇನ ತು ಅಜ್ಞಾನೀ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಾತ್ತು ವಿಪರೀತಃ ॥ ೫೫ ॥

ಅರ್ಥ :—ಮೊದಲು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿನ ರಾಗವನ್ನು ಕರ್ಮಬಂಧದ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಗಭಾವವು ಮೋಕ್ಷದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಆಸ್ರವದ ಕಾರಣವೇ ಇದೆ, ಕರ್ಮದ ಬಂಧವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ ; ಆದುದರಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಇಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ರಾಗಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಜೀವನು ಮುನಿಯಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ, ತನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗುವುದಿದೆಯೆಂಬ ರಾಗಭಾವವೂ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಒಂದುವೇಳೆ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯರೂಪವಾದ ರಾಗವಿದ್ದರೆ ಆ ರಾಗವನ್ನೂ ಬಂಧದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ರೋಗದ ಸಮಾನ ಬಿಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಗಭಾವವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವು ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತವಿರುವುದನ್ನು ಇವನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ರಾಗಭಾವವನ್ನು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮಾಡುವುದರ ನಿಷೇಧವಿದೆ ॥ ೫೫ ॥

ಕರ್ಮ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವವನು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಅವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಜಿನಮತದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜೋ ಕಮ್ಮಜಾದಮಇಓ ಸಹಾವಣಾಣಸ್ಸ ಖಂಡದೂಸಯರೋ ।
ಸೋ ತೇಣ ದು ಅಣ್ಣಾಣೀ ಜಿಣಸಾಸಣದೂಸಗೋ ಭಣಿದೋ॥ ೫೬ ॥

ಯಃ ಕರ್ಮಜಾತಮತಿಕಃ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಖಂಡದೂಷಣಕರಃ ।
ಸಃ ತೇನ ತು ಅಜ್ಞಾನೀ ಜಿನಶಾಸನದೂಷಕಃ ಭಣಿತಃ ॥ ೫೬ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಪುರುಷನು ಸ್ವಭಾವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಖಂಡರೂಪ ದೂಷಣ ಮಾಡುವವನಿದ್ದಾನೆ, ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವು ಖಂಡ ಖಂಡರೂಪವಿದೆ, ತನ್ನ ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸುವಂಥ ಜೀವನು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಜಿನಮತವನ್ನು ದೂಷಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. (ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಹಾ ದೋಷವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮೀಮಾಂಸಕ ಮತಿಯು ಕರ್ಮವಾದಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ

ಯಾವ ಕರ್ಮಜನ್ಯಮತಿಕ ಸ್ವಭಾವ ಜ್ಞಾನದಲಿ ಖಂಡದೂಷಣ ಮಾಳ್ಪನು ।
ಅವನದರಿಂದಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದು ಜಿನಶಾಸನದ ದೂಷಕನಾಗಿರುವನು ॥ ೫೬ ॥

ಇದರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಜಿನಮತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವು ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಆದರೆ ಅದು ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಖಂಡರೂಪವಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಖಂಡಖಂಡವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, (ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ) ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗ ಆತ್ಮನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮೀಮಾಂಸಕ ಮತಿಯು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಜಿನಮತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ, ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೫೬ ॥

ಜ್ಞಾನವು ಚಾರಿತ್ರರಹಿತವಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರಹಿತವಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಭಾವಪೂರ್ವಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಲಿಂಗದಿಂದ ವೇಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಯಾವ ಸುಖವಿದೆ ? ಎಂದರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಣಾಣಂ ಚರಿತ್ತಹೀಣಂ ದಂಸಣಹೀಣಂ ತವೇಹಿಂ ಸಂಜುತ್ತಂ ।
ಅಣ್ಣೇಸು ಭಾವರಹಿಯಂ ಲಿಂಗಗ್ಗಹಣೇಣ ಕಿಂ ಸೋಕ್ಖಂ ॥ ೫೭ ॥

ಜ್ಞಾನಂ ಚಾರಿತ್ರಹೀನಂ ದರ್ಶನಹೀನಂ ತಪೋಭಿಃ ಸಂಯುಕ್ತಮ್ ।
ಅನ್ಯೇಷು ಭಾವರಹಿತಂ ಲಿಂಗಗ್ರಹಣೇನ ಕಿಂ ಸೌಖ್ಯಮ್ ॥ ೫೭ ॥

ಅರ್ಥ :—ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಚಾರಿತ್ರರಹಿತವಿದೆ, ತಪಯುಕ್ತವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ದರ್ಶನ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ, ಇತರ ಆವಶ್ಯಕ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಶುದ್ಧ ಭಾವವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂಥ ಲಿಂಗ-ವೇಷ ಗ್ರಹಣಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖವಿದೆ ?

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಮುನಿಯು ವೇಷ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮುನಿಯಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಓದಿ ಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ನಿಶ್ಚಯ ಚಾರಿತ್ರ ಆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವರೂಪ ಚಾರಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ಚಾರಿತ್ರ ನಿರ್ದೋಷ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ತಪಸ್ಸಿನ ಕ್ಲೇಶ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಹಿಸಿದರೂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಭಾವನೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆವಶ್ಯಕ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಭಾವಶುದ್ಧವಾಗದಿದ್ದರೆ ಇಂಥ ಬಾಹ್ಯ ವೇಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಕ್ಲೇಶವೇ ಆಯಿತು, ಯಾವ ಶಾಂತಭಾವರೂಪವಾದ ಸುಖವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ವೇಷವು ಪರಲೋಕದ ಸುಖದಲ್ಲೂ ಕಾರಣವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೇಷ (ಜಿನ-ಲಿಂಗ)ವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಿದೆ. ॥ ೫೭ ॥

ಈಗ ಸಾಂಖ್ಯಮತಿ ಮೊದಲಾದವರ ಆಶಯದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,—

ಚಾರಿತ್ರರಹಿತ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ದರ್ಶನರಹಿತ ತಪಸಂಯುಕ್ತತೆಯಿದೆ ।
ಬೇರೆ ಭಾವರಹಿತ ಕಾರ್ಯಗಳಿದ್ದಾ ಲಿಂಗಗ್ರಹಣದಿಂದೇನು ಸುಖವಿದೆ ॥ ೫೭ ॥

ಅಚ್ಚೇಯಣಂ ಪಿ ಚೇದಾ ಜೋ ಮಣ್ಣಇ ಸೋ ಹವೇಇ ಅಣ್ಣಾಣೀ ।
ಸೋ ಪುಣ ಣಾಣೀ ಭಣಿಓ ಜೋ ಮಣ್ಣಇ ಚೇಯಣೇ ಚೇದಾ ॥ ೫೮ ॥

ಅಚೇತನೇಪಿ ಚೇತನಂ ಯಃ ಮನ್ಯತೇ ಸಃ ಭವತಿ ಅಜ್ಞಾನೀ ।
ಸಃ ಪುನಃ ಜ್ಞಾನೀ ಭಣಿತಃ ಯಃ ಮನ್ಯತೇ ಚೇತನೇ ಚೇತನಮ್ ॥ ೫೮ ॥

ಅರ್ಥ :—ಅಚೇತನದಲ್ಲಿ ಚೇತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಚೇತನದಲ್ಲಿಯೇ ಚೇತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಪುರುಷನಂತೂ ಉದಾಸೀನ ಚೇತನಾಸ್ವರೂಪ ನಿತ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಈ ಜ್ಞಾನವು ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯಮತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಚೇತನಾಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆಯಂತೂ ಅದು ಜಡವೇ ಆಯಿತು ; ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಚೇತನವೆಂಥದು ? ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವನ್ನು ಜಡವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದಾಗ ಅಚೇತನದಲ್ಲಿ ಚೇತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯೇ ಆದನು.

ನೈಯಾಯಿಕ, ವೈಶೇಷಿಕ ಮತದವರು ಸರ್ವಥಾ ಗುಣ-ಗುಣಿಯ ಭೇದ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಚೇತನಾಗುಣವನ್ನು ಜೀವದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿದಾಗ ಜೀವವಂತೂ ಅಚೇತನವಾಗೇ ಉಳಿಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅಚೇತನದಲ್ಲಿ ಚೇತನಾತನ ಮನ್ನಿಸಿದೆ. ಭೂತವಾದಿ ಚಾರ್ವಾಕರು ಭೂತ ಪೃಥ್ವೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಚೇತನಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಭೂತವಂತೂ ಜಡವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಚೇತನಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೇಗೆ ? ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಚೇತನಾದಲ್ಲಿಯೇ ಚೇತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಇದು ಜಿನಮತವಿದೆ. ॥ ೫೮ ॥

ತಪಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ತಪಸ್ಸು ಇವೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿಲ್ಲ, ಎರಡೂ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗುವುದರಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಾಣವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, —

ತವರಹಿಯಂ ಜಂ ಣಾಣಂ ಣಾಣವಿಜುತ್ತೋ ತವೋ ವಿ ಅಕಯತ್ಥೋ ।
ತಮ್ಹಾ ಣಾಣತವೇಣಂ ಸಂಜುತ್ತೋ ಲಹಇ ಣಿವ್ವಾಣಂ ॥ ೫೯ ॥

ತಪೋರಹಿತಂ ಯತ್ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನವಿಯುಕ್ತಂ ತಪಃ ಅಪಿ ಅಕೃತಾರ್ಥಮ್ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಜ್ಞಾನತಪಸಾ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಲಭತೇ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ॥ ೫೯ ॥

ಯಾವನಜೀತನದಲಿ ಜೀತನಮನ್ನಿಸುವನವನಜ್ಞಾನಿಯಿಹನು ।
ಯಾವನು ಜೀತನದಲಿ ಜೀತನಮನ್ನಿಸುವನವನು ಜ್ಞಾನಿಯಿಹನು ॥ ೫೮ ॥

ತಪರಹಿತಜ್ಞಾನ ಜ್ಞಾನರಹಿತ ತಪವಿದ್ದರದು ಅಕೃತಾರ್ಥವಿದೆ ।
ತಪಸಿ ಜ್ಞಾನ ತಪ ಸಂಯುಕ್ತನಿದ್ದರವನು ಶಿವಪದವ ಪಡೆವನು ॥ ೫೯ ॥

ಅರ್ಥ :—ತಪಸ್ಸು ಇಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ತಪಸ್ಸು ಇವೆರಡೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ತಪಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೇನೇ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಸಾಂಖ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯಮತದವರು ಜ್ಞಾನದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿಷ್ಫಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅದನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರೀರ್ವರೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿದ್ದು ಜ್ಞಾನಸಹಿತ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವರೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅನೇಕಾಂತಸ್ವರೂಪವಾದ ಜಿನಮತದ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೫೯ ॥

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ,—

ಧುವಸಿದ್ಧೀ ತित्थयरೋ ಚಉಣಾಣಜುದೋ ಕರೇಇ ತವಯರಣಂ ।
ಣಾಊಣ ಧುವಂ ಕುಜ್ಜಾ ತವಯರಣಂ ಣಾಣಜುತ್ತೋ ವಿ ॥ ೬೦ ॥

ಧ್ರುವಸಿದ್ಧಿಸ್ತೀರ್ಥಂಕರಃ ಚತುರ್ಜ್ಞಾನಯುತಃ ಕರೋತಿ ತಪಶ್ಚರಣಮ್ ।
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಧ್ರುವಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತಃ ಅಪಿ ॥ ೬೦ ॥

ಅರ್ಥ :—ನೋಡಿರಿ, ಯಾರಿಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಮತಿ, ಶ್ರುತ, ಅವಧಿ ಹಾಗೂ ಮನಃಪರ್ಯಯವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಅಂಥ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಕೂಡ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ತಪ-ಮುನಿತ್ವ ; ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಏಕತೆಗೆ ತಪವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.)

ಭಾವಾರ್ಥ :—ತೀರ್ಥಂಕರರು ಮತಿ, ಶ್ರುತ, ಅವಧಿ ಈ ಮೂರು ಜ್ಞಾನಸಹಿತ ಜನ್ಮವೆತ್ತುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮನಃಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ, ಅವರಿಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಬಾರದು. ॥೬೦॥

ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗಸಹಿತ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರಲಿಂಗರಹಿತನಿರುವವನು ಸ್ವರೂಪಾಚರಣ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಿನಾಶಮಾಡುವನಂಥವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಧ್ರುವಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ತೀರ್ಥಂಕರ ಚತುರ್ಜ್ಞಾನಯುತರಿದ್ದು ತಪ ಮಾಡುವರು ।
ಧ್ರುವದಿಂದಿದನು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತರಿದ್ದರು ತಪಸು ಮಾಡುವುದು ॥ ೬೦ ॥

ಬಾಹಿರಲಿಂಗೇಣ ಜುದೋ ಅಬ್ಭಂತರಲಿಂಗರಹಿಯಪರಿಯಮ್ಮೋ ।
ಸೋ ಸಗಚರಿತ್ತಭಟ್ಠೋ ಮೋಕ್ಖಪಹವಿಣಾಸಗೋ ಸಾಹೂ ॥ ೬೧ ॥

ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗೇನ ಯುತಃ ಅಭ್ಯಂತರಲಿಂಗರಹಿತಪರಿಕರ್ಮಾ ।
ಸಃ ಸ್ವಕಚಾರಿತ್ರಭ್ರಷ್ಟಃ ಮೋಕ್ಷಪಥವಿನಾಶಕಃ ಸಾಧುಃ ॥ ೬೧ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಜೀವನು ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗ–ನೇಸಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರಲಿಂಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ರಾಗಾದಿ ಮಮತ್ವಭಾವದಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಆತ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸ್ವಕ-ಚಾರಿತ್ರ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಆಚರಣದಿಂದ–ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ, ಪರಿಕರ್ಮ ಎಂದರೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ನಗ್ನತೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಶರೀರ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಪರಿವರ್ತನವುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಸ್ವ-ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಿರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ವಿನಾಶ ಮಾಡುವವನಿದ್ದಾನೆ. [ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಯು-ಸಾಧುವು ಶುದ್ಧಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧ ಏಕಸ್ವಭಾವಿಯಾದ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಭಾವನೆ (ಏಕಾಗ್ರತೆ) ಮಾಡಬೇಕು.] (ಶ್ರುತಸಾಗರ ಟೀಕೆಯಿಂದ)

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾವನು ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗದಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರ ಎಂದರೆ ಭಾವಲಿಂಗದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸ್ವರೂಪಾಚರಣ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ನಾಶ ಮಾಡುವವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ॥ ೬೧ ॥

ಸುಖದಿಂದ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವು ಅದು ದುಃಖ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಷ್ಟವಾಗುವುದರಿಂದ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸುಹೇಣ ಭಾವಿದಂ ಣಾಣಂ ದುಹೇ ಜಾದೇ ವಿಣಸ್ಸದಿ ।
ತಮ್ಹಾ ಜಹಾಬಲಂ ಜೋಈ ಅಪ್ಪಾ ದುಕ್ಖೇಹಿ ಭಾವಯ ॥ ೬೨ ॥

ಸುಖೇನ ಭಾವಿತಂ ಜ್ಞಾನಂ ದುಃಖೇ ಜಾತೇ ವಿನಶ್ಯತಿ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಯಥಾಬಲಂ ಯೋಗೀ ಆತ್ಮಾನಂ ದುಃಖೈಃ ಭಾವಯೇತ್ ॥ ೬೨ ॥

ಅರ್ಥ :—ಸುಖದಿಂದ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವು ಅದು ಉಪಸರ್ಗ-ಪರೀಷಹಾದಿಗಳಿಂದ ದುಃಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳ ಕಷ್ಟ (ದುಃಖ) ಸಹಿತವಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ, [ಎಂದರೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ

ಯಾವನು ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗದಿಂ ಯುಕ್ತ ಆಭ್ಯಂತರಲಿಂಗರಹಿತ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವನು ।
ಅವನು ಸ್ವಕಚಾರಿತ್ರಭ್ರಷ್ಟ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿನಾಶಕ ಸಾಧುವಿರುವನು ॥ ೬೧ ॥

ಮುದದಿಂ ಭಾವಿತ ಜ್ಞಾನವದು ದುಃಖಕಾಲದಲಿ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ।
ಆದರಿಂ ಯೋಗಿಗಳು ಯಥಾಬಲದುಃಖಸಹಿತ ಆತ್ಮನನು ಭಾವಿಸಿರಿ ॥ ೬೨ ॥

ಕೂಡ ಅನುಕೂಲ-ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ನಿಜಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಗ್ರತಾರೂಪದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು ಆದರಿಂದ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಿಕ ಆನಂದದ ಪ್ರಚುರ ಸಂವೇದನವು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ.]

ಭಾವಾರ್ಥ :—ತಪಶ್ಚರ್ಯದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಪರೀಷಹಗಳುಂಟಾದರೂ ಜ್ಞಾನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ದುಃಖಸಹಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವಿಸಿದರೆ ದುಃಖ ಬಂದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಾಗುವುದು, ಆಗ ಜ್ಞಾನ ಭಾವನೆಯು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೬೨ ॥

ಆಹಾರ, ಆಸನ, ನಿದ್ರೆ ಇವನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಆಹಾರಾಸಣಣಿದ್ದಾ ಜಯಂ ಚ ಕಾಊಣ ಜಿಣವರಮಏಣ ।
ರುಾಯವ್ವೋ ಣಿಯಅಪ್ಪಾ ಣಾಊಣಂ ಗುರುಪಸಾಏಣ ॥ ೬೩ ॥

ಆಹಾರಾಸನನಿದ್ರಾಜಯಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ ಜಿನವರಮತೇನ ।
ಧ್ಯಾತವ್ಯಃ ನಿಜಾತ್ಮಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ॥ ೬೩ ॥

ಅರ್ಥ :—ಆಹಾರ, ಆಸನ, ನಿದ್ರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಜಿನವರರ ಮತದಿಂದ ಮತ್ತು ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿಜಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಆಹಾರ, ಆಸನ, ನಿದ್ರೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅನ್ಯ ಮತದವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವರ ವಿಧಾನವು ಯಥಾರ್ಥವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಜಿನಮತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದೆ ಆ ವಿಧಾನವನ್ನು ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಸಫಲವಿದೆಯೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆಹಾರ, ಆಸನ, ನಿದ್ರೆ ಇವನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಸಾಧನ ಹೇಳಿದೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕು. ॥ ೬೩ ॥

ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಆ ಆತ್ಮನು ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಅಪ್ಪಾ ಚರಿತ್ತವಂತೋ ದಂಸಣಣಾಣೇಣ ಸಂಜುದೋ ಅಪ್ಪಾ ।
ಸೋ ರುಾಯವ್ವೋ ಣಿಚ್ಚಂ ಣಾಊಣಂ ಗುರುಪಸಾಏಣ ॥ ೬೪ ॥

ಜಿನವರರ ಮತದಿಂದ ಆಹಾರ ಆಸನ ನಿದ್ರೆಗಳನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಿ ।
ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ನಿಜಾತ್ಮನನು ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ॥ ೬೩ ॥

ಆತ್ಮನು ಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳವನಿದ್ದು ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ ಸಂಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು ।
ಆತ್ಮನನು ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ॥ ೬೪ ॥

ಆತ್ಮಾ ಚಾರಿತ್ರವಾನ್ ದರ್ಶನಜ್ಞಾನೇನ ಸಂಯುತಃ ಆತ್ಮಾ ।
ಸಃ ಧ್ಯಾತವ್ಯಃ ನಿತ್ಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ॥ ೬೪ ॥

ಅರ್ಥ :—ಆತ್ಮನು ಚಾರಿತ್ರವಂತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿತ್ಯ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಆತ್ಮನ ರೂಪು ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಮಯವಿದೆ, ಇವನ ರೂಪು ಜೈನ ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಮತದವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಯಥಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೈನಮತದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೬೪ ॥

ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ಭಾವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾಗುವುದು ಇವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ದುರ್ಲಭವಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖದಿಂದ (–ದೃಢವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ) ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ದುಕ್ಖೇ ಣಜ್ಜಇ ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ ಣಾಊಣ ಭಾವಣಾ ದುಕ್ಖಂ ।
ಭಾವಿಯಸಹಾವಪುರಿಸೋ ವಿಸಯೇಸು ವಿರಚ್ಚಇ ದುಕ್ಖಂ ॥ ೬೫ ॥

ದುಃಖೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಆತ್ಮಾ ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭಾವನಾ ದುಃಖಮ್ ।
ಭಾವಿತಸ್ವಭಾವ ಪುರುಷಃ ವಿಷಯೇಷು ವಿರಜ್ಯತಿ ದುಃಖಮ್ ॥ ೬೫ ॥

ಅರ್ಥ :—ಮೊದಲಂತೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವನು ದುಃಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಾನೆ, ಪುನಃ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೂ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಇವನ ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದು ದುಃಖದಿಂದ (ಉಗ್ರ ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ) ಆಗುತ್ತದೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭಾವನೆ ಕೂಡ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆಗಿ ಹೋದರೆ ಯಾವನು ಜಿನಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅಂಥ ಪುರುಷನು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ (ಅಪೂರ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥದಿಂದ) ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ಭಾವಿಸುವುದು, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾಗುವುದು ಈ ಯೋಗಗಳು ದೊರಕುವುದೆಲ್ಲವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿರುವುದರಿಂದ ಇಂಥ ಸುಯೋಗಗಳು ಕೂಡಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾದಿಗಳಾಗಬಾರದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೬೫ ॥

ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜೀವ ಮೊದಲು ದುಃಖದಿಂ ತಿಳಿವನು ಮತ್ತೆ ಭಾವನೆ ದುಃಖದಿಂದಾಗುವುದು ।
ಭಾವಿತಸ್ವಭಾವ ಪುರುಷನು ದುಃಖದಿಂ ವಿಷಯ ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು ॥ ೬೫ ॥

ತಾಮು ಣ ಣಜ್ಜಇ ಅಪ್ಪಾ ವಿಸಯಸು ಣರೋ ಪವಟ್ಟಏ ಜಾಮು ।
ವಿಸಏ ವಿರತ್ತಚಿತ್ತೋ ಜೋಈ ಜಾಣೇಇ ಅಪ್ಪಾಣಂ ॥ ೬೬ ॥

ತಾವನ್ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಆತ್ಮಾ ವಿಷಯೇಷು ನರಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಯಾವತ್ ।
ವಿಷಯೇ ವಿರಕ್ತಚಿತ್ತಃ ಯೋಗೀ ಜಾನಾತಿ ಆತ್ಮಾನಮ್ ॥ ೬೬ ॥

ಅರ್ಥ : – ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯೇ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತಚಿತ್ತನಾಗುತ್ತ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾವ ಜ್ಞೇಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿಹೋಗುವುದು ಜೀವಸ್ವಭಾವದ ಉಪಯೋಗದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವುಗಳ ರೂಪವಿರುತ್ತದೆ, ಆತ್ಮನ ಅನುಭವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿ ಮುನಿಗಳು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು, ಆಗ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾಗುವುದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೬೬ ॥

ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೂ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಅಪ್ಪಾ ಣಾಊಣ ಣರಾ ಕೇಈ ಸಬ್ಭಾವಭಾವಪಬ್ಭಟ್ಠಾ ।
ಹಿಂಡಂತಿ ಚಾಉರಂಗಂ ವಿಸಯಸು ವಿಮೋಹಿಯಾ ಮೂಢಾ ॥ ೬೭ ॥

ಆತ್ಮಾನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನರಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಸದ್ಭಾವಭಾವಪ್ರಭ್ರಷ್ಟಾಃ ।
ಹಿಂಡಂತೇ ಚಾತುರಂಗಂ ವಿಷಯೇಷು ವಿಮೋಹಿತಾಃ ಮೂಢಾಃ ॥ ೬೭ ॥

ಅರ್ಥ :—ಕೆಲವು ಜನರು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮೂರ್ಖರು ಚತುರ್ಗತಿರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ಭಾವಿಸುವುದು, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾಗುವುದು ಇವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ

ವಿಷಯಗಳಲಿನ್ನೆವರ ಪ್ರವರ್ತಿಪನನ್ನೆವರೆಗಾತ್ಮನನರಿಯಪು ।
ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತಚಿತ್ತನಾದಯೋಗಿ ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿಯುವನು ॥ ೬೬ ॥

ನರನೋರ್ವನು ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿದು ಸ್ವಭಾವಭಾವನೆಯಿಂ ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ।
ತಿರುಗುವನು ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲಿ ವಿಷಯವಿಮೋಹಿತನಾಗಿ ಮೂಢನು ॥ ೬೭ ॥

ವೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿತ್ತು, ಈಗ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೂ ವಿಷಯಗಳ ವಶೀಭೂತನಾಗಿ ಭಾವನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೬೭ ॥

ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸುವವರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

जे पुण विसयविरत्ता अप्पा णाऊण भावणासहिया ।
छंडंति चाउरंगं तवगुणजुत्ता ण संदेहो ॥ ६९ ॥

ये पुनः विषयविरक्ताः आत्मानं ज्ञात्वा भावनासहिताः ।
त्यजंति चातुरंगं तपोगुणयुक्ताः न संदेहः ॥ ६९ ॥

ಅರ್ಥ :— ಮತ್ತೆ ಆ ಪುರುಷ ಮುನಿಗಳು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಭಾವನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಪ ಎಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮೂಲಗುಣ ಉತ್ತರಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :— ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಇದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೬೮ ॥

ಒಂದುವೇಳೆ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ರಾಗವಿದ್ದರೆ ಆ ಪುರುಷನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

परमाणुपमाणं वा परदव्वे रदि हवेदि मोहादो ।
सो मूढो अण्णाणी आदसहावस्स विवरीओ ॥ ६९ ॥

परमाणुप्रमाणं वा परद्रव्ये रतिर्भवति मोहात् ।
सः मूढः अज्ञानी आत्मस्वभावात् विपरीतः ॥ ६९ ॥

ಯಾರು ಮತ್ತೆ ವಿಷಯವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಆತ್ಮನನು ತಿಳಿದು ಭಾವನಾಸಹಿತ ।
ತೊರೆವರು ಚತುರ್ಗತಿಗಳನು ತಪೋಗುಣಯುಕ್ತರಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹದಿ ॥ ೬೮ ॥

ಯಾವನಿಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯದಲಿ ಪರಮಾಣುಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ ಮೋಹದಿಂ ।
ಅವನು ಮೂಢಮೇಣಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂ ವಿಪರೀತನಿಹನು ॥ ೬೯ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಪುರುಷನದು ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡ ಲೇಶಮಾತ್ರ ಮೋಹದಿಂದ ರತಿ ಎಂದರೆ ರಾಗ-ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದರೆ ಆ ಪುರುಷನು ಮೂಢನಿದ್ದಾನೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಭೇದವಿಜ್ಞಾನವಾದನಂತರ ಜೀವ-ಅಜೀವಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ (ಕರ್ತವ್ಯದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ-ಸ್ವಾಮಿತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ) ರಾಗ ಕೂಡ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಒಂದು ವೇಳೆ (ಹೀಗೆ) ಆದರೆ ಇವನಿಗೆ ಸ್ವ-ಪರದ ಭೇದಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ, ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಯಾದನಂತರ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ಉದಯವಿರುವವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಗವಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಕರ್ಮಜನ್ಯ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆ **ರಾಗದಿಂದ ರಾಗವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ವಿರಕ್ತನೇ ಇದ್ದಾನೆ,** ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗವಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೬೯ ॥

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಅಪ್ಪಾ ಝಾಯಂತಾಣಂ ದಂಸಣಸುದ್ಧೀಣ ದಿಢಚರಿತ್ತಾಣಂ ।
ಹೋದಿ ಧುವಂ ಣಿವ್ವಾಣಂ ವಿಸಯೇಸು ವಿರತ್ತಚಿತ್ತಾಣಂ ॥ ೭೦ ॥

आत्मानं ध्यायतां दर्शनशुद्धीनां दृढचारित्राणाम् ।
भवति ध्रुवं निर्वाणं विषयेषु विरक्तचित्तानाम् ॥ ७० ॥

ಅರ್ಥ :—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಿದೆ, ಯಾರು ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ, ಯಾರಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ದರ್ಶನದ ಶುದ್ಧತೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರಲ್ಲಿ ದೃಢ ಚಾರಿತ್ರ ವಿದೆ ಅವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮನಭಾವನೆ ಮಾಡುವವರು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದೆ. ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ದರ್ಶನದ ಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಚಾರಿತ್ರದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಆಸಕ್ತಿಯು ಸಮಸ್ತ ಆನರ್ಥಗಳ ಮೂಲವಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ॥ ೭೦ ॥

ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರಾಗವು ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಯಾವನಿಗೆ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ-ದರ್ಶನ-ಶುದ್ಧತೆ-ದೃಢಚಾರಿತ್ರವಿರುವುದು ।
ಅವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ ನಿರ್ವಾಣವಾಗುವುದು ವಿಷಯವಿರಕ್ತಚಿತ್ತನಿಗೆ ॥ ೭೦ ॥

ಜೀಣ ರಾಗೋ ಪರೇ ದವ್ವೇ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಹಿ ಕಾರಣಂ ।
ತೇಣಾವಿ ಜೋಇಣೋ ಣಿಚ್ಚಂ ಕುಜ್ಜಾ ಅಪ್ಪೇ ಸಭಾವಣಂ ॥ ೭೧ ॥

ಯೇನ ರಾಗಃ ಪರೇ ದ್ರವ್ಯೇ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಹಿ ಕಾರಣಮ್ ।
ತೇನಾಪಿ ಯೋಗೀ ನಿತ್ಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಆತ್ಮನಿ ಸ್ವಭಾವನಾಮ್ ॥ ೭೧ ॥

ಅರ್ಥ : —ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗವಿದೆ ಅದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೇನೇ ಕಾರಣವಿದೆ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಮುನಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಆಶಂಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪರದ್ರವ್ಯವು ಅದು ಪರವೇ ಇದೆ, ತನ್ನ ರಾಗವು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವುದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದೆ ನಂತರ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ–ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪರದ್ರವ್ಯವು ತನ್ನ ಜತೆ ತಗಲುತ್ತದೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ ಮತ್ತು ತನಗೆ ರಾಗದ ಸಂಸ್ಕಾರವು ದೃಢವಾದಾಗ ಪರಲೋಕದವರೆಗೂ ನಡೆದು ಬರುತ್ತದೆಂಬುದು ಯುಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧವಿದೆ ಮತ್ತು ಜಿನಾಗಮದಲ್ಲಿ ರಾಗದಿಂದ ಕರ್ಮದ ಬಂಧ ಹೇಳಿದೆ, ಇದರ ಉದಯವು ಅನ್ಯಜನ್ಮದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿನ ರಾಗದಿಂದ ಸಂಸಾರವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಮುನಿಗಳು ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿನ ರಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರಂತರ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ॥ ೭೧ ॥

ಇಂಥ ಸಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಣಿಂದಾಏ ಯ ಪಸಂಸಾಏ ದುಕ್ಖೇ ಯ ಸುಹವಸು ಯ ।
ಸತ್ತ್ರೂಣಂ ಚೇವ ಬಂಧೂಣಂ ಚಾರಿತ್ತಂ ಸಮಭಾವದೋ ॥ ೭೨ ॥

ನಿಂದಾಯಾಂ ಚ ಪ್ರಶಂಸಾಯಾಂ ದುಃಖೇ ಚ ಸುಖೇಷು ಚ ।
ಶತ್ರೂಣಾಂ ಚೈವ ಬಂಧೂನಾಂ ಚಾರಿತ್ರಂ ಸಮಭಾವತಃ ॥ ೭೨ ॥

ಅರ್ಥ : ನಿಂದೆ–ಪ್ರಶಂಸೆಯಲ್ಲಿ, ಸುಖ–ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶತ್ರು–ಬಂಧು–ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವ ಆ ಸಮತಾ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ, ರಾಗ–ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದಂಥ ಭಾವದಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಆತ್ಮನಸ್ವಭಾವವು ಅದು ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಈ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಉಪಯೋಗವು ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿದರೆ

ಪರದ್ರವ್ಯದಲಿರುವ ರಾಗವದು ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದಾ ।
ಕಾರಣದಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಸತತ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವರು ॥ ೭೦ ॥
ನಿಂದೆ-ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಲಿ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರುಗಳಲಿ ಮೇಣ್ದುಃಖ-ಸುಖಗಳಲಿ ।
ಒಂದೆ ವಿಧವಾದ ಸಮತಾಭಾವವಿದ್ದರದು ತಾನೆ ಚಾರಿತ್ರವಾಗುವುದು ॥ ೭೨ ॥

ಅದನ್ನು ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ, ಇದು ಇರುವಲ್ಲಿ ನಿಂದೆ-ಪ್ರಶಂಸೆ, ದುಃಖ-ಸುಖ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಬುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಂದೆ-ಪ್ರಶಂಸೆಗಳ ದ್ವಿಧಾಭಾವವು ಮೋಹಕರ್ಮದ ಉದಯಜನ್ಯವಿದೆ, ಇದರ ಅಭಾವವೇ ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗರೂಪವಾದ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ. ॥ ೭೨ ॥

ಈಗ ಪಂಚಮಕಾಲವಿದ್ದು ಇದು ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವು ಮೂರ್ಖರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಈಗ ಅದರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ,—

ಚರಿಯಾವರಿಯಾ ವದಸಮಿದಿವಜ್ಜಿಯಾ ಸುದ್ಧಭಾವಪಬ್ಭಟ್ಠಾ ।
ಕೇಈ ಜಂಪಂತಿ ಣರಾ ಣ ಹು ಕಾಲೋ ಝಾಣಜೋಯಸ್ಸ ॥ ೭೩ ॥

ಚರ್ಯಾವೃತಾಃ ವ್ರತಸಮಿತಿವರ್ಜಿತಾಃ ಶುದ್ಧಭಾವಪ್ರಭ್ರಷ್ಟಾಃ ।
ಕೇಚಿತ್ ಜಲ್ಪಂತಿ ನರಾಃ ನ ಸ್ಫುಟಂ ಕಾಲಃ ಧ್ಯಾನಯೋಗಸ್ಯ ॥ ೭೩ ॥

ಅರ್ಥ :—ಕೆಲವು ಮನುಷ್ಯರು ಚರ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಆಚಾರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಆವೃತರಿದ್ದಾರೆ, ಚಾರಿತ್ರ-ಮೋಹದ ಉದಯವು ಪ್ರಬಲವಿರುವುದರಿಂದ ಚರ್ಯೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ವ್ರತಸಮಿತಿಯಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಕಾರಣ ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭ್ರಷ್ಟರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಈಗ ಪಂಚಮಕಾಲವಿದೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗದ ಪ್ರಕಟತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ॥ ೭೩ ॥

ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹೇಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸಮ್ಮತ್ತಣಾಣರಹಿಓ ಅಭವ್ವಜೀವೋ ಹು ಮೋಕ್ಖಪರಿಮುಕ್ಕೋ ।
ಸಂಸಾರಸುಹೇ ಸುರದೋ ಣ ಹು ಕಾಲೋ ಭಣಇ ಝಾಣಸ್ಸ ॥ ೭೪ ॥

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಜ್ಞಾನರಹಿತಃ ಅಭವ್ಯಜೀವಃ ಸ್ಫುಟಂ ಮೋಕ್ಷಪರಿಮುಕ್ತಃ ।
ಸಂಸಾರಸುಖೇ ಸುರತಃ ನ ಸ್ಫುಟಂ ಕಾಲಃ ಭಣತಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ॥ ೭೪ ॥

ಅರ್ಥ :—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಧ್ಯಾನದ ಅಭಾವ ಹೇಳುವಂಥ ಜೀವನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಅಭವ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಇದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಿದ್ದಾನೆ, ಆಸಕ್ತನಿದ್ದಾನೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವ್ರತ ಸಮಿತಿವರ್ಜಿತ ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂ ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟಮೇಣಾಚಾರಕ್ರಿಯಾವೃತ ।
ಮಿತಜನರು ಹೇಳುವರು ಇದು ಪ್ರಕಟಧ್ಯಾನಯೋಗದಕಾಲವಲ್ಲೆಂದು ॥ ೭೩ ॥

ಅಭವ್ಯ ಜೀವ ಪ್ರಕಟ ಮೋಕ್ಷಪರಿಮುಕ್ತ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಜ್ಞಾನರಹಿತಮಿದ್ದ ।
ಆ ಭವಸುಖದಲಿ ಸುರತನಾಗೀಗ ಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವನು ॥ ೭೪ ॥

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸುಖವೇ ಪ್ರಿಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀವಾಜೀವ ಪದಾರ್ಥದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಈಗ ಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವವರು ಅಭವ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಇವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ॥ ೭೪ ॥

ಈಗ ಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವವನು ಐದು ಮಹಾವ್ರತ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

पंचसु महव्वदेसु य पंचसु समिदीसु तीसु गुत्तीसु ।
जो मूढो अण्णाणी ण हु कालो भणइ झाणस्स ॥ ७५ ॥

पंचसु महाव्रतेषु च पंचसु समितिषु तिसृषु गुप्तिषु ।
यः मूढः अज्ञानी न स्फुटं कालः भणति ध्यानस्य ॥ ७५ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವನು ಐದು ಮಹಾವ್ರತ, ಐದು ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಢನಿದ್ದಾನೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ತೀವ್ರ ಉದಯದಿಂದ ಇವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದವನು ಈಗ ಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ॥ ೭೫ ॥

ಈಗಲೂ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮನ್ನಿಸದವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

भरहे दुस्समकाले धम्मज्झाणं हवेइ साहुस्स ।
तं अप्पसहावठिदे ण हु मण्णइ सो वि अण्णाणी ॥ ७६ ॥

भरते दुःषमकाले धर्मध्यानं भवति साधोः ।
तदात्मस्वभावस्थिते न हि मन्यते सोऽपि अज्ञानी ॥ ७६ ॥

ಅರ್ಥ :—ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ದುಃಷಮಕಾಲದಲ್ಲಿ-ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧು ಮುನಿಗೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಈ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಮುನಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇದನ್ನು ಮನ್ನಿಸದವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಆವನಿಗೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ.

ಮೂರು ಗುಪ್ತಿ ಐದು ಸಮಿತಿ ಐದು ಮಹಾವ್ರತಗಳಲಿ ಮೂಢನಾಗಿರುವಾ ।
ಮರುಳ ಅಜ್ಞಾನಿ ಹೇಳುವನು ಇದು ಪ್ರಕಟಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ॥ ೭೫ ॥

ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಿ ದುಃಷಮಕಾಲದಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಾಗುವುದು ಮುನಿಗೆ ।
ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತರಿಗಾಗುವುದಿದನು ಮನ್ನಿಸದವನಜ್ಞಾನಿಯಿರುವನು ॥ ೭೬ ॥

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಜಿನಸೂತ್ರದೊಳಗೆ ಈ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಕಾಲದೊಳಗೆ ಆತ್ಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿರುವ ಮುನಿಗೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಮನ್ನಿಸದವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ॥ ೭೬ ॥

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ರತ್ನತ್ರಯದ ಧಾರಕನಾದ ಮುನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಂತಿಕ ಪದ ಇಂದ್ರಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಜಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಅಜ್ಜ ವಿ ತಿರಯಣಸುದ್ಧಾ ಅಪ್ಪಾ ರುಾಐವಿ ಲಹಹಿಂ ಇಂದತ್ತಂ ।
ಲೋಯಂತಿಯದೇವತ್ತಂ ತತ್ಥ ಚುಆ ಣಿವ್ವುದಿಂ ಜಂತಿ ॥ ೭೭ ॥

अद्य अपि त्रिरत्नशुद्धा आत्मानं ध्यात्वा लभंते इंद्रत्वम् ।
लौकान्तिकदेवत्वं ततः च्युत्वा निर्वृतिं यांति ॥ ७७ ॥

ಅರ್ಥ :—ಈಗ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಪದವಿ ಅಥವಾ ಲೋಕಾಂತಿಕದೇವ ಪದವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಈಗ ಈ ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಜಿನಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ನಿಷ್ಫಲ ಖೇದವಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸೋದರನೇ! ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಧ್ಯಾನದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದೆ, ಆದರೆ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ನಿಷೇಧವನ್ನಂತೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಈಗಲೂ ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ರತ್ನತ್ರಯದಿಂದ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗುತ್ತ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆ ಮುನಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಪದವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಏಕಭವಾವತಾರಿಯಾದ ಲೋಕಾಂತಿಕದೇವರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗು ತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ನಿಷೇಧವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವಿರಿ? ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಇರುವುದಿದೆಯದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ॥ ೭೭ ॥

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಅಭಾವ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮೊದಲು ಮುನಿಲಿಂಗ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಈಗ ಅದನ್ನು ಗೌಣಮಾಡಿ ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತರಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಈಗಲು ತ್ರಿರತ್ನಶುದ್ಧಿಯಿಂದಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಇಂದ್ರತ್ವ ಪಡೆವರು ।
ಮಿಗೆ ಲೋಕಾಂತಿಕ ದೇವರಾಗಲ್ಕಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುವರು ॥ ೭೭ ॥

जे पावमोहिया मुणी लिंगं घेत्तूण जिणवरिंदाणं ।
पावं कुणंति पावा ते चत्ता मोक्खमग्गम्मि ॥ ८७ ॥

ये पापमोहिता मुनयः लिंगं गृहीत्वा जिनवरेंद्राणाम् ।
पापं कुर्वंति पापाः ते त्यक्त्वा मोक्षमार्गे ॥ ८७ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ಪಾಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತವಿದೆ ಅವರು ಜಿನವರೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥಂಕರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಪಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆ ಪಾಪಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾರು ಮೊದಲು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಲಿಂಗವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ನಂತರ ಈಗಂತೂ ಧ್ಯಾನದ ಕಾಲವಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವೇಕೆ ಪ್ರಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡತೊಡಗುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಪಾಪಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ॥ ೮೭ ॥

['ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ', ಆದರೆ ಭದ್ರಧ್ಯಾನವು (ವ್ರತ, ಭಕ್ತಿ, ದಾನ, ಪೂಜಾದಿಗಳ ಶುಭಭಾವವು) ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ನಿರ್ಜರೆ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಏಳನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ಭದ್ರಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಂತರವೇ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮನ್ನಿಸುವವರು ಕೂಡ ಶ್ರೀ ದೇವಸೇನಾಚಾರ್ಯಕೃತ 'ಆರಾಧನಾಸಾರ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು ಒಂದು ಝೂಲೀಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಕಡೀ ನಿವಾಸಿ ಶ್ರೀ ಮಿಲಾಪಚಂದ ಕಟಾರಿಯವರು 'ಜೈನ ನಿಬಂಧ ರತ್ನಮಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪುಟ ೪೭ ರಿಂದ ೬೦ ರವರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ—ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಏಳನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆಧಾರ ಶ್ರೀ ರಾಜವಾರ್ತಿಕ, ಶ್ಲೋಕವಾರ್ತಿಕ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೂತ್ರದ ಟೀಕೆಗಳು].

ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತರಾದವರು ಹೇಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

जे पंचचेलसत्ता गंथग्गाही य जायणासीला ।
आधाकम्मम्मि रया ते चत्ता मोक्खमग्गम्मि ॥ ८८ ॥

ये पंचचेलसक्ताः ग्रंथग्राहिणः याचनाशीलाः ।
अधः कर्मणि रताः ते त्यक्ताः मोक्षमार्गे ॥ ८८ ॥

ಪಾಪಮೋಹಿತಮತಿಗಳು ಗ್ರಹಿಸುವರು ಜಿನವರೇಂದ್ರರ ಲಿಂಗವನು ।
ಪಾಪವನೆ ಮಾಡುವರಾ ಪಾಪಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂ ಚ್ಯುತರಿರುವರು ॥ ೮೭ ॥

ಆ ಪಂಚಚೇಲಾಸಕ್ತ ಪರಿಗ್ರಹಧಾರಿ ಯೇಚ್ಞಾಜನಾಶೀಲರಿರುವವರು ।
ಪಾಪ ಕಾರ್ಯಗಳಲಿ ಆಸಕ್ತರಿದ್ದವರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂ ತ್ಯಕ್ತರಿಹರು ॥ ೮೮ ॥

ಅರ್ಥ :—ಐದು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರ ಜೀಲ ಎಂದರೆ ವಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಅಂಡಜ, ಕರ್ಪಾಸಜ, ವಲ್ಕಲ, ಚರ್ಮಜ ಮತ್ತು ರೋಮಜವೆಂಬ ವಸ್ತ್ರಗಳೊಳಗೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಂಥಗ್ರಾಹಿ ಎಂದರೆ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವವರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾಚನಾಶೀಲ ಎಂದರೆ ಅವರದು ಬೇಡುವ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅಧಃಕರ್ಮ ಎಂದರೆ ಪಾಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಿದ್ದಾರೆ, ಸದೋಷ ಆಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮೊದಲಂತೂ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ದಿಗಂಬರ ಮುನಿಯಾಗಿದ್ದರು ನಂತರ ಕಾಲದೋಷದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಚಾರಿತ್ರ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಲಿಂಗದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು ಪರಿಗ್ರಹವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು, ಯಾಚನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು, ಅಧಃಕರ್ಮ ಉದ್ದೇಶಿತ ಆಹಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು, ಅವರ ನಿಷೇಧವಿದೆ, ಅವರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತರಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲಂತೂ ಭದ್ರಬಾಹುಸ್ವಾಮಿಗಳವರೆಗೆ ನಿರ್ಗ್ರಂಥರಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಅವರು ಅರ್ಧ ಫಾಲಕರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು, ಅದರೊಳಗಿಂದ ಶ್ವೇತಾಂಬರರಾದರು, ಅವರು ಈ ವೇಷವನ್ನು ಪುಷ್ಟಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂತ್ರ ರಚಿಸಿದರು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಆಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾಧಕವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಇವರ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಕೆಲವರು ವೇಷ ಬದಲಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲದೋಷದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟ ಜನರ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ, ಇದು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭ್ರಷ್ಟಜನರನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀಗೆ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆಯೆಂದು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡಬಾರದು. ॥ ೭೯ ॥

ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಗಳಂತೂ ಇಂಥ ಮುನಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಣಿಗ್ಗಂಥಮೋಹಮುක್ಕಾ ಬಾವೀಸಪರೀಸಹಾ ಜಿಯಕಸಾಯಾ ।
ಪಾವಾರಂಭವಿಮುక್ಕಾ ತೇ ಗಹಿಯಾ ಮೋಕ್ಖಮಗ್ಗಮ್ಮಿ ॥ ೮೦ ॥

ನಿರ್ಗ್ರಂಥಾಃ ನೋಹಮುక్తాಃ ದ್ವಾವಿಂಶತಿಪರೀಷಹಾಃ ಜಿತಕಷಾಯಾಃ ।
ಪಾಪಾರಂಭವಿಮುక్తాಃ ತೇ ಗೃಹೀತಾಃ ಮೋಕ್ಷವಮಾರ್ಗೇ ॥ ೮೦ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ನಿರ್ಗ್ರಂಥರಿದ್ದಾರೆ, ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಮೋಹರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪರದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಮತ್ವಭಾವವಿಲ್ಲ, ಅವರು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪಾಪಾರಂಭದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಗೃಹಸ್ಥರು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆರಂಭಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇಂಥ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದರೆ ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ, ರತ್ನಕರಂಡಶ್ರಾವಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಮಂತಭದ್ರಾಚಾರ್ಯ ದೇವರು 'ವಿಷಯಾಶಾವಶಾತೀತೋ ನಿರಾರಂಭೋ ಪರಿಗ್ರಹಃ । ಜ್ಞಾನಧ್ಯಾನತಪೋರಕ್ತಸ್ತಪಸ್ವೀ ಸ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥ —ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅಪಗತಮೋಹ ದ್ವಾವಿಂಶತಿ ಪರೀಷಹಜಯಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಜಿತಕಷಾಯಿ ।
ಪಾಪಾರಂಭ ವಿಮುక్తರಾದವರು ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲಿ ॥ ೮೦ ॥

ಭಾವಾರ್ಥ :— ಮುನಿಗಳು ಲೌಕಿಕ ಕಷ್ಟ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ. ಜಿನೇಶ್ವರರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ರಹಿತ ನಗ್ನ ದಿಗಂಬರರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವವರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಇತರರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಗಳಿಲ್ಲ. ॥ ೮೦ ॥

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಉದ್ಧದ್ಧಮಜ್ಝಲೋಯೇ ಕೇಈ ಮಜ್ಝಂ ಣ ಅಹಯಮೇಗಾಗೀ ।
ಇಯ ಭಾವಣಾಇ ಜೋಈ ಪಾವಂತಿ ಹು ಸೌಸಯಂ ಸೋಕ್ಖಂ ॥ ೮೧॥

ಊರ್ಧ್ವಾಧೋಮಧ್ಯಲೋಕೇ ಕೇಚಿತ್ ಮಮ ನ ಅಹಕಮೇಕಾಕೀ ।
ಇತಿ ಭಾವನಯಾ ಯೋಗಿನಃ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಸ್ಫುಟಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಸೌಖ್ಯಮ್ ॥ ೮೧ ॥

ಅರ್ಥ :—ಊರ್ಧ್ವಲೋಕ, ಮಧ್ಯಲೋಕ, ಅಧೋಲೋಕ ಈ ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಏಕಾಕಿ ಆತ್ಮನಿದ್ದೇನೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಭಾವನೆ ಮಾಡುವರು, ಇಂಥ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಯೋಗಿ ಮುನಿಗಳು ಪ್ರಕಟರೂಪದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಈ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಇವನ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಬೇರೆ-ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಭಾವನೆ ಮಾಡುವರು, ಇದು ಪರಮಾರ್ಥರೂಪದ ಏಕತ್ವ ಭಾವನೆಯಿದೆ, ಇಂಥ ಭಾವನೆಯು ನಿರಂತರವಾಗಿರುವಂಥ ಮುನಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಮೋಕ್ಷಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಕೂಡ ಲೌಕಿಕ ಜನರಿಂದ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆಯ ಭಾವವನ್ನಿಡುವವನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಯಿಲ್ಲ. ॥ ೮೦ ॥

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ದೇವಗುರೂಣಾಂ ಭತ್ತಾ ಣಿವ್ವೇಯಪರಂಪರಾ ವಿಚಿಂತಿಂತಾ ।
ಝಾಣರಯಾ ಸುಚರಿತ್ತಾ ತೇ ಗಹಿಯಾ ಮೋಕ್ಖಮಗ್ಗಮ್ಮಿ ॥ ೮೨ ॥

ದೇವಗುರೂಣಾಂ ಭಕ್ತಾಃ ನಿರ್ವೇದಪರಂಪರಾಂ ವಿಚಿಂತಯಂತಃ ।
ಧ್ಯಾನರತಾಃ ಸುಚರಿತ್ರಾಃ ತೇ ಗೃಹೀತಾಃ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗೇ ॥ ೮೨ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಮುನಿಗಳು ದೇವಗುರುಗಳ ಭಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ನಿರ್ವೇದ ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರ-ದೇಹ-ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಾಗತೆಯ ಪರಂಪರೆಯ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಿದ್ದಾರೆ, ಆಸಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ತತ್ಪರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಅವರನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭುವನತ್ರಯದೊಳಗೆ ನನ್ನವರಾರಿಲ್ಲ ನಾನೇಕಾಕಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂಬಿ ।
ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವರು ಯೋಗಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನು ॥ ೮೧ ॥
ಆ ನಿರ್ವೇದ ಪರಂಪರೆಯ ಚಿಂತನೆಮಾಳ್ಪರನು ದೇವಗುರು ಭಕ್ತರನು ।
ಧ್ಯಾನ ತತ್ಪರ ಮೇಣ್ಸುಚರಿತ್ರರನು ಗ್ರಹಿಪಮಾಡಿದೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲಿ ॥ ೮೨ ॥

ಭಾವಾರ್ಥ :— ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ಅರಹಂತ ಸರ್ವಜ್ಞ ವೀತರಾಗ **ದೇವರು** ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಸರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ದೊಡ್ಡ ಮುನಿಗಳು ದೀಕ್ಷೆ-ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವಂಥ **ಗುರು**ಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಸಂಸಾರ-ದೇಹ-ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಮುನಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವನೆಯಿದೆ, ಆತ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಶುದ್ಧ ಉಪಯೋಗರೂಪ ಏಕಾಗ್ರತಾರೂಪದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ವ್ರತ, ಸಮಿತಿ, ಗುಪ್ತಿರೂಪ ನಿಶ್ಚಯವ್ಯವಹಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಚಾರಿತ್ರವಿರುತ್ತದೆ ಅದೇ ಮುನಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಇತರ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಗಳಿಲ್ಲ. !! ೮೨ !!

ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ಧ್ಯಾನವು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಣಿಚ್ಛಯಣಯಸ್ಸ ಏವಂ ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಮ್ಮಿ ಅಪ್ಪಣೇ ಸುರದೋ ।
ಸೋ ಹೋದಿ ಹು ಸುಚರಿತ್ತೋ ಜೋಈ ಸೋ ಲಹಇ ಣಿವ್ವಾಣಂ ॥೮೩॥

ನಿಶ್ಚಯನಯಸ್ಯ ಏವಂ ಆತ್ಮಾ ಆತ್ಮನಿ ಆತ್ಮನೇ ಸುರತಃ ।
ಸಃ ಭವತಿ ಸ್ಫುಟಂ ಸುಚರಿತ್ರಃ ಯೋಗೀ ಸಃ ಲಭತೇ ನಿರ್ವಾಣಮ್ ॥ ೮೩ ॥

ಅರ್ಥ —ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುವನು ಆ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆಯೆಂದು ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಒಂದು ದ್ರವ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದು ಅದನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನ ಅವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಅವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಆತ್ಮನ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಎರಡು ಇವೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನ ಅವಸ್ಥೆಯಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾನು ಮನುಷ್ಯನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಪಶುವಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಕ್ರೋಧಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಮಾನಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಮಾಯಾವಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಪುಣ್ಯವಂತ ಧನಿಕನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ನಿರ್ಧನ ದರಿದ್ರಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ರಾಜನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ರಂಕನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಮುನಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಶ್ರಾವಕನಿದ್ದೇನೆಂದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಈ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಅದರ ಫಲವು ಸಂಸಾರವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜಿನಮತದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಜೀವ-ಅಜೀವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವಾದಾಗ ಸ್ವ-ಪರದ ಭೇದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆಗ ನಾನು ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನದರ್ಶನಮಯನಾದ ಚೇತನಾಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ, ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ನನ್ನದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಭಾವಲಿಂಗಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಮುನಿಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಈ ಆತ್ಮನು ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಮುಖಾಂತರವೇ ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ವಿಶೇಷ ಲೀನನಾದಾಗ ನಿಶ್ಚಯ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆಗಲೇ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾಗಿ) ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಇಂತರ ಫಲವು ನಿರ್ವಾಣವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುವುದು. ॥ ೮೩ ॥

ಯಾವಾತ್ಮ ಆತ್ಮಾರ್ಥದಿಂದಾತ್ಮನಲಿ ಸುರತನಿಹನು ನಿಶ್ಚಯನಯದಿಂದ ।
ಅವನಿಹನು ಸುಚರಿತ್ರನಾದ ಯೋಗಿ ಅವನು ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆಯುವನು ॥ ೮೩ ॥

[ನೋಟ—ಪ್ರವಚನಸಾರದ ೨೪೧-೨೪೨ನೇ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ೭ನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಮಜ್ಞಾನ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಯತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಯುಗಪತ್ ಆರೂಢವನ್ನು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಕಥನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಿದೆ] (ಗೌಣ-ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು)

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

पुरिसायारो अप्पा जोई वरणाणदंसणसमग्गो ।
जो झायदि सो जोई पावहरो हवदि णिद्दंदो ॥ ४४ ॥

पुरुषाकार आत्मा योगी वरज्ञानदर्शनसमग्रः ।
यः ध्यायति सः योगी पापहरः भवति निर्द्वन्द्वः ॥ ४४ ॥

अर्थ :—ಈ ಆತ್ಮನು ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆಂದರೆ—ಪುರುಷಾಕಾರನಿದ್ದಾನೆ, ಯೋಗಿಯಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಮನ, ವಚನ, ಕಾಯ ಯೋಗಗಳ ನಿರೋಧವಿದೆ, ಸರ್ವಾಂಗ ಸನಿಶ್ಚಲವಿದೆ ಮತ್ತು ವರ ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಮ್ಯಕ್‌ರೂಪ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಮಗ್ರನಿದ್ದಾನೆ, ಪರಿಪೂರ್ಣನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಿವೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಆತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥ ಯೋಗಿ ಧ್ಯಾನಿ ಮುನಿಯು ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವನಿದ್ದಾನೆ-ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ರಹಿತನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಯಾವನು ಅರಹಂತರೂಪದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನ ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಭವಿಷ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ॥ ೪೪ ॥

ಹೀಗೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಈಗ ಶ್ರಾವಕನಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

एवं जिणेहिं कहियं सवणाणं सावयाण पुण सुणसु ।
संसारविणासयरं सिद्धियरं कारणं परमं ॥ ४५ ॥

एनं जिनैः कथितं श्रमणानां श्रावकाणां पुनः शृणुत ।
संसारविनाशकरं सिद्धिकरं कारणं परमं ॥ ४५ ॥

ಮುನಿ ಪುರುಷಾಕಾರ ಆತ್ಮ ವರಜ್ಞಾನದರ್ಶನ ಪರಿಪೂರ್ಣನಿರುವನು ।
ಧ್ಯಾನಿಸುವವನು ಯೋಗಿ ಪಾಪನಾಶಕ ದ್ವಂದ್ವವಿರಹಿತನಿರುವನು ॥ ೪೪ ॥

ಈ ವಿಧ ಜಿನರುಪದೇಶಿಸಿ ಶ್ರಮಣರಿಗೀಗ ಪೇಳ್ದರು ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ।
ಭವವಿನಾಶಕರ ಸಿದ್ಧಿಕರವಾದ ಪರಮ ಕಾರಣವ ಕೇಳ-ಪುದು ॥ ೪೫ ॥

ಅರ್ಥ :—ಏವಂ ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪದೇಶವನ್ನಂತೂ ಜಿನದೇವರು ಶ್ರಮಣ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಸಂಸಾರದ ವಿನಾಶಮಾಡುವಂಥ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷ ಮಾಡಿಸಲು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಾರಣವಾದಂಥ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವುದಂತೂ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಮತ್ತು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಇದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ವಿನಾಶವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ॥ ೮೫ ॥

ಮೊದಲು ಶ್ರಾವಕರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಗಹಿಊಣ ಯ ಸಮ್ಮತ್ತಂ ಸುಣಿಮ್ಮಲಂ ಸುರಗಿರೀವ ಣಿಕ್ಕಂಪಂ ।
ತಂ ಝಾಣೇ ಝಾಇಜ್ಜಇ ಸಾವಯ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಟ್ಠಾಏ ॥ ೮೬ ॥

ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಸುನಿರ್ಮಲಂ ಸುರಗಿರೇರಿವ ನಿಷ್ಕಂಪಮ್ ।
ತತ್ ಧ್ಯಾನೇ ಧ್ಯಾಯತೇ ಶ್ರಾವಕ ! ದುಃಖಕ್ಷಯಾರ್ಥೇ ॥ ೮೬ ॥

ಅರ್ಥ : ಮೊದಲಂತೂ ಶ್ರಾವಕರು ಸುನಿರ್ಮಲ ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಮತ್ತು ಮೇರುಪರ್ವತದಂತೆ ನಿಷ್ಕಂಪ ಅಚಲ ಹಾಗೂ ಚಲ ಮಲಿನ ಅಗಾಢ ದೂಷಣದಿಂದ ರಹಿತ ಅತ್ಯಂತ ನಿಶ್ಚಲವಾದಂಥ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ದುಃಖದ ಕ್ಷಯಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು (ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ವಿಷಯವನ್ನು) ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮೊದಲಂತೂ ಶ್ರಾವಕರು ನಿರತಿಚಾರ ನಿಶ್ಚಲಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಅದರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಗೃಹಕಾರ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಆಕುಲತೆ, ಕ್ಷೋಭೆ, ದುಃಖಗಳು ಹೇಯವಿದ್ದು ಅವು ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ, ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ದುಃಖವು ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ನಿರಂತರ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಸುಖದುಃಖಿಯಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಲವಿದೆಯೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದುಃಖವು ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಗೋಚರವಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ॥ ೮೬ ॥

ಈಗ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಧ್ಯಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸುನಿರ್ಮಲ ಮೇಱುಗಿರಿಸಮ ನಿಷ್ಕಂಪವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನು ಗ್ರಹಿಸಿ ।
ಧ್ಯಾನದಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದದನೆಲೆ ಶ್ರಾವಕ ! ದುಃಖಕ್ಷಯಾರ್ಥವಾಗಿ ತಾವು ॥ ೮೬ ॥

ಸಮ್ಮತ್ತಂ ಜೋ ಝಾಯಇ ಸಮ್ಮಾಇಟ್ಠೀ ಹವೇಇ ಸೋ ಜೀವೋ ।
ಸಮ್ಮತ್ತಪರಿಣದೋ ಉಣ ಖವೇಇ ದುಟ್ಠಾಟ್ಠಕಮ್ಮಾಣಿ ॥ ೮೭ ॥

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಯಃ ಧ್ಯಾಯತಿ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಃ ಭವತಿ ಸಃ ಜೀವಃ ।
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಪರಿಣತಃ ಪುನಃ ಕ್ಷಪಯತಿ ದುಷ್ಟಾಷ್ಟಕರ್ಮಾಣಿ ॥ ೮೭ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಶ್ರಾವಕನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಜೀವನು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತ ದುಷ್ಟವಾದ ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಧ್ಯಾನವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಮೊದಲು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ದುಷ್ಟ ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಕ್ತ್ವವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕರ್ಮಗಳ ಗುಣಶ್ರೇಣಿ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ, ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಮುನಿಯಾದ ನಂತರ ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ, ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ॥ ೮೭ ॥

ಈಗ ಇದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಕಿಂ ಬಹುಣಾ ಭಣಿಯಇಣಂ ಜೇ ಸಿದ್ಧಾ ಣರವರಾ ಗಏ ಕಾಲೇ ।
ಸಿಜ್ಝಿಹಹಿ ಜೇ ವಿ ಭವಿಯಾ ತಂ ಜಾಣಹ ಸಮ್ಮಮಾಹಪ್ಪಂ ॥ ೮೮ ॥

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಭಣಿತೇನ ಯೇ ಸಿದ್ಧಾಃ ನರವರಾಃ ಗತೇ ಕಾಲೇ ।
ಸೇತ್ಸ್ಯಂತಿ ಯೇಪಿ ಭವ್ಯಾಃ ತಂಜಾನೀತ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮ್ ॥ ೮೮ ॥

ಅರ್ಥ :—ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ, ಯಾವ ನರಪ್ರಧಾನರು ಅತೀತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಲಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಅತೀತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವವರು ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿದ್ದಾರೆ, ಆದುದ

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ ಜೀವನವನು ತಾನೆ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವನು ।
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರೂಪದಿಂ ಪರಿಣಮಿಸಿ ದುಷ್ಟಾಷ್ಟಕರ್ಮಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವನು ॥ ೭೭ ॥

ಅಧಿಕೇನು ಪೇಳ್ವುದಾವನರವರರು ಭೂತಕಾಲದಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು ।
ಸಾಧಿಸಲಿಹರೀಗಾವಭವ್ಯರದೆಲ್ಲ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಮೈಮೆಯೆಂದರಿವುದು ॥ ೭೮ ॥

ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು? ಮುಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೇ ಇದೆಯೆಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೇನು ಧರ್ಮವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಈ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಧರ್ಮವು ಧರ್ಮದ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೮೮ ॥

ನಿರಂತರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವವರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ತೇ ಧಣ್ಣಾ ಸುಕಯತ್ಥಾ ತೇ ಸೂರಾ ತೇ ವಿ ಪಂಡಿಯಾ ಮಣುಯಾ ।
ಸಮ್ಮತ್ತಂ ಸಿದ್ಧಿಯರಂ ಸಿವಿಣೇ ವಿ ಣ ಮಇಲಿಯಂ ಜೇಹಿಂ ॥ ೮೯ ॥

ತೇ ಧನ್ಯಾಃ ಸುಕೃತಾರ್ಥಾಃ ತೇ ಶೂರಾಃ ತೇಽಪಿ ಪಂಡಿತಾ ಮನುಜಾಃ ।
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಿಕರಂ ಸ್ವಪ್ನೇಽಪಿ ನ ಮಲಿನಿತಂ ಯೈಃ ॥ ೮೯ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಪುರುಷರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮಲಿನ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅತಿಚಾರ ತಗಲಿಸಿಲ್ಲ ಆ ಪುರುಷರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೃತಾರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಶೂರವೀರರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಧನ್ಯರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಏವಾಹಾದಿಗಳನ್ನು-ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೊರಳದವರನ್ನು ಶೂರವೀರರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿದವರನ್ನು ಪಂಡಿತರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಾದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಮಲಿನ ಮಾಡದವರನ್ನು ನಿರತಿಚಾರ ಪಾಲಿಸುವವರನ್ನು ಧನ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಅವರೇ ಕೃತಾರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನು ಪಶು ಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆಂದು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ॥ ೮೯ ॥

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದ ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಬಾಹ್ಯ ಚಿಹ್ನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ,—

ಹಿಂಸಾರಹಿಓ ಧಮ್ಮೋ ಅಟ್ಠಾರಹದೋಸವಜ್ಜಿಓ ದೇವೋ ।
ಣಿಗ್ಗಂಥೋ ಪವ್ವಯಣೋ ಸದ್ದಹಣಂ ಹೋಇ ಸಮ್ಮತ್ತಂ ॥ ೯೦ ॥

ಆವರೆ ಧನ್ಯರು ಸುಕೃತಾರ್ಥರು ಶೂರವೀರರು ಮೇಣ್ಪಂಡಿತ ಮನುಜರು ।
ಯಾವನರ ಸ್ವಪ್ನದಲಿ ಕೂಡ ಮಲಿನ ಮಾಡರು ಸಿದ್ಧಿಕರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮಂ ॥ ೮೯ ॥

ಪರಮ ಅಹಿಂಸಾಧರ್ಮ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ದೇವ ।
ನಿರಗ್ರಂಥ ಪ್ರವಚನದಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದರೆ ತಾನೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುವುದು ॥ ೯೦ ॥

ಹಿಂಸಾರಹಿತೇ ಧರ್ಮೇ ಅಷ್ಟಾದಶದೋಷವರ್ಜಿತೇ ದೇವೇ ।
ನಿರ್ಗ್ರಂಥೇ ಪ್ರವಚನೇ ಶ್ರದ್ಧಾನಂ ಭವತಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮ್ ॥ ೯೦ ॥

ಅರ್ಥ :—ಹಿಂಸಾರಹಿತವಾದ ಧರ್ಮ, ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ದೇವ, ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಪ್ರವಚನ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಗುರು ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದಮೇಲೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಲೌಕಿಕ ಜನರು ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಮತದವರು ಜೀವಗಳ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಜಿನಮತದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಅದರದೇ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡಿ ಅನ್ಯದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡದವನು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಲೌಕಿಕ ಅನ್ಯಮತದವರು ಮನ್ನಿಸುವಂಥ ದೇವರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷುಧಾದಿ ಹಾಗೂ ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತರಿರುವುದರಿಂದ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಅರಹಂತದೇವರು ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಮಾಡುವವನೇ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಅದು ಮುಖ್ಯತೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇವನ್ನು ಉಪಲಕ್ಷಣರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು, ಇದರಂತೆ ಉಳಿದುವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಪ್ರವಚನ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ, ಅನ್ಯಲಿಂಗದಿಂದ ಅನ್ಯಮತವುಳ್ಳ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಮೊದಲಾದ ಜೈನಾಭಾಸಿಗಳು ಮೋಕ್ಷ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವವನು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ॥ ೯೦ ॥

ಈಗ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜಹಜಾಯರೂವರೂವಂ ಸುಸಂಜಯಂ ಸವ್ವಸಂಗಪರಿಚತ್ತಂ ।
ಲಿಂಗಂ ಣ ಪರಾವೇಕ್ಖಂ ಜೋ ಮಣ್ಣಇ ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮತ್ತಂ ॥ ೯೧ ॥

ಯಥಾಜಾತರೂಪರೂಪಂ ಸುಸಂಯತಂ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಕ್ತಮ್ ।
ಲಿಂಗಂ ನ ಪರಾಪೇಕ್ಷಂ ಯೋ ಮನ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮ್ ॥ ೯೧ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಥಾಜಾತರೂಪವಂತೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ರೂಪವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಾದಿ ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ, ಸುಸಂಯತ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಜೀವಗಳ ದಯೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂಥ ಸಂಯಮವಿದೆ, ಸರ್ವಸಂಗ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ಜನರ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ರಹಿತವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ, ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಯೋಜನದ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ-ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಯಥಾಜಾತರೂಪದರೂಪ ಸುಸಂಯಮ ಮೋಹ್ಯರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಕ್ತ ।
ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಲಿಂಗವನು ಮನ್ನಿಪರವರ್ಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುವುದು ॥ ೯೧ ॥

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಲಿಂಗವಿದೆ, ಅನ್ಯ ಅನೇಕ ವೇಷಗಳಿವೆ ಅವು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಇಂಥ ನಿರ್ಗ್ರಂಥರೂಪವನ್ನು ಯಾವನಾದರೂ ಬೇರೆ ಆಶಯದಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ವೇಷವು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೋಕ್ಷದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವನು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೪೧ ॥

ಈಗ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಚಿಹ್ನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಕುಚ್ಛಿಯದೇವಂ ಧಮ್ಮಂ ಕುಚ್ಛಿಯಲಿಂಗಂ ಚ ವಂದದಿ ಜೋ ದು ।
ಲಜ್ಜಾಭಯಗಾರವದೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ ಹವೇ ಸೋ ಹು ॥ ೪೨ ॥

ಕುತ್ಸಿತದೇವಂ ಧರ್ಮಂ ಕುತ್ಸಿತಲಿಂಗಂ ಚ ವಂದತೇ ಯಃ ತು ।
ಲಜ್ಜಾಭಯಗಾರವತಃ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಭವೇತ್ ಸಃ ಸ್ಫುಟಮ್ ॥ ೪೨ ॥

ಅರ್ಥ : ಕ್ಷುಧಾದಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಾದಿ ದೋಷಗಳಿಂದ ದೂಷಿತನಿರುವವನು ಕುತ್ಸಿತ ದೇವನಿದ್ದಾನೆ, ಹಿಂಸಾದಿ ದೋಷಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿರುವುದು ಅದು ಕುತ್ಸಿತ ಧರ್ಮವಿದೆ, ಪರಿಗ್ರಹಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು ಅದು ಕುತ್ಸಿತ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ವಂದನೆ ಮಾಡುವವನು, ಪೂಜೆ ಮಾಡುವವನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾವನು ಇವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದು-ಹಿತಮಾಡುವಂಥವುಗಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಯಾವನು ಲಜ್ಜೆ, ಭಯ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಕೂಡ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಲಜ್ಜೆ ಎಂದರೆ ಜನರು ಇವರ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ನಾವು ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ ಜನರು ನನಗೇನೆಂದಾರು ? ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ಹೊರಟುಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ವಂದನೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು. ಭಯ ಎಂದರೆ ಇವರನ್ನು ರಾಜಾದಿಕರು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ನಾವು ಮನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಉಪದ್ರವವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ವಂದನೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು. ಗಾರವ ಎಂದರೆ ನಾವು ದೊಡ್ಡವರಿದ್ದೇವೆ, ಮಹಾ ಪುರುಷರಿದ್ದೇವೆ, ಎಲ್ಲರ ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ನಮ್ಮದು ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯಿದೆಯೆಂಬ ಗಾರವದಿಂದ ವಂದನೆ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಚಿಹ್ನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ॥ ೪೨ ॥

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸಪರಾವೇಕ್ಖಂ ಲಿಂಗಂ ರಾಈ ದೇವಂ ಅಸಂಜಯಂ ವಂದೇ ।
ಮಣ್ಣಇ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ ಣ ಹು ಮಣ್ಣಇ ಸುದ್ಧಸಮ್ಮತ್ತೋ ॥ ೪೩ ॥

ಯಾರು ಕುತ್ಸಿತದೇವ ಕುತ್ಸಿತಧರ್ಮ ಕುತ್ಸಿತಲಿಂಗಿಗಳಿಗೆ ನಮಿಪರು ।
ಗಾರವ ಲಜ್ಜೆ ಭಯಗಳಿಂದವರು ತಾವೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುವರು ॥ ೪೨ ॥
ಸ್ವಪರಾಪೇಕ್ಷಲಿಂಗ ಸರಾಗಿದೇವ ಅಸಂಯಮಿಯ ವಂದನೆಮನ್ನಣೆಯಿಂ ।
ಉಪೇತನಿರ್ಪವಮು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದು ಮನ್ನಿಸದವ ಶುದ್ಧಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಿಯು ॥ ೪೩ ॥

ಸ್ವಪರಾಪೇಕ್ಷಂ ಲಿಂಗಂ ರಾಗಿಣಂ ದೇವಂ ಅಸಂಯತಂ ವಂದೇ ।
ಮಾನಯತಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ನ ಸ್ಫುಟಂ ಮಾನಯತಿ ಶುದ್ಧಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೀ ॥ ೯೩ ॥

ಅರ್ಥ : —ಸ್ವಪರಾಪೇಕ್ಷ ಲಿಂಗ ಎಂದರೆ ತಾವು ಯಾವುದಾದರೂ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡಿ ವೇಷ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು ಸ್ವಾಪೇಕ್ಷವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾರೋ ಪರರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧಾರಣಮಾಡಿದರೆ ಯಾರದೋ ಆಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ರಾಜಾದಿಕರ ಭಯದಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಪರಾಪೇಕ್ಷವಿದೆ. ರಾಗೀ ದೇವ (ಯಾರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದವರ ರಾಗವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ) ಮತ್ತು ಸಂಯಮರಹಿತನಿಗೆ ನಾನು ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಇವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುವವನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಶುದ್ಧ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾದನಂತರ ಇವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಇವರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇವರ ವಂದನೆ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ : ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ, ನಿರತಿಚಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವುಳ್ಳವನು ಇವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ॥ ೯೩ ॥

ಈಗ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸಮ್ಮಾಇಟ್ಠೀ ಸಾವಯ ಧಮ್ಮಂ ಜಿಣದೇವದೇಸಿಯಂ ಕುಣದಿ ।
ವಿವರೀಯಂ ಕುವ್ವಂತೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ ಮುಣೇಯವ್ವೋ ॥ ೯೪ ॥

ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಃ ಶ್ರಾವಕಃ ಧರ್ಮಂ ಜಿನದೇವದೇಶಿತಂ ಕರೋತಿ ।
ವಿಪರೀತಂ ಕುರ್ವನ್ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ ॥ ೯೪ ॥

ಅರ್ಥ :—ಜಿನದೇವರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವವನು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಶ್ರಾವಕನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಮತವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ತರ್ಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ—ಇದಂತೂ ನಿಮ್ಮ ಮತ ಪುಷ್ಟ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷಪಾತಮಾತ್ರವಾದ ವಾರ್ತೆಯಿದೆ. ಅದರ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ—ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲ, ಯಾವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಹಿತವಾಗುವುದು ಅದು ಧರ್ಮವಿದೆ, ಇಂಥ ಅಹಿಂಸಾರೂಪ ಧರ್ಮದ ಪ್ರರೂಪಣೆಯನ್ನು ಜಿನದೇವರೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಧರ್ಮದ ನಿರೂಪಣೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ॥ ೯೪ ॥

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುಃಖಸಹಿತ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜಿನೋಪದೇಶಿತ ಧರ್ಮ ಮಾಡುವವನು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿ ಶ್ರಾವಕನಿರುವನು ।
ತಾನಿದಕೆ ವಿಪರೀತ ಮಾಡುವವನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ॥ ೯೪ ॥

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ ಜೋ ಸೋ ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರೇಇ ಸುಹರಹಿಓ ।
ಜಮ್ಮಜರಮರಣಪಉರೇ ದುಃಖಸಹಸ್ಸಾಉಲೇ ಜೀವೋ ॥ ೯೫ ॥

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ಯಃ ಸಃ ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರತಿ ಸುಖರಹಿತಃ ।
ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಪ್ರಚುರೇ ದುಃಖಸಹಸ್ರಾಕುಲಃ ಜೀವಃ ॥ ೯೫ ॥

ಅರ್ಥ :—ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು ಜನ್ಮ ಜರಾ ಮರಣದಿಂದ ಪ್ರಚುರ ಮತ್ತು ಸಹಸ್ರಾರು ದುಃಖಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಮಿಥ್ಯಾಭಾವದ ಫಲವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದೇ ಇದೆ, ಈ ಸಂಸಾರವು ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಾವಿರಾರು ದುಃಖಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ, ಈ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುಃಖವಂತೂ ಅನಂತವಿದೆ ಸಾವಿರಾರೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಿಪುಲತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ॥ ೯೫ ॥

ಈಗ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಭಾವದ ಕಥನದ ಸಂಕೋಚ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.—

ಸಮ್ಮತ್ತ ಗುಣ ಮಿಚ್ಚ ದೋಸೋ ಮಣೇಣ ಪರಿಭಾವಿಊಣ ತಂ ಕುಣಸು ।
ಜಂ ತೇ ಮಣಸ್ಸ ರುಚ್ಚಇ ಕಿಂ ಬಹುಣಾ ಪಲವಿಏಣಂ ತು ॥ ೯೬ ॥

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವೇ ಗುಣ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇ ದೋಷಃ ಮನಸಾ ಪರಿಭಾವ್ಯ ತತ್ ಕುರು ।
ಯತ್ ತೇ ಮನಸೇ ರೋಚತೇ ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಪ್ರಲಪಿತೇನ ತು ॥ ೯೬ ॥

ಅರ್ಥ :—ಎಲೈ ಭವ್ಯನೇ ! ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಗುಣ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ದೋಷಗಳ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡು, ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವುದು ರುಚಿಸುವುದು ಪ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು ಅದನ್ನು ಮಾಡು, ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಲಾಪರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ-ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಗುಣ-ದೋಷಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರುಚಿಸಿದುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ

ಆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಜೀವ ಸುಖರಹಿತ ಸಂಸಾರದಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವನು ।
ಅಮಿತ ಜನ್ಮಜರಾಮರಣಗಳಿಂ ಪ್ರಚುರ ದುಃಖ ಸಹಸ್ರಾಕುಲದಲಿ ॥ ೯೫ ॥

ನೀನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಗುಣ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ದೋಷ ಮನಸಿನಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸು ।
ಮನಸಿಗೆ ರುಚಿಸಿದುದಂ ಮಾಡು ಅಧಿಕ ಕಥನದಿಂದೇನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ॥ ೯೬ ॥

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ದುಃಖವು ದೂರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂಬ ಆಶಯದ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ॥ ೯೬ ॥

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಬಾಹ್ಯವೇಷದಿಂದೇನೂ ಲಾಭವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಬಾಹಿರಸಂಗವಿಮುಕ್ಕೋ ಣ ವಿ ಮುಕ್ಕೋ ಮಿಚ್ಛಭಾವ ಣಿಗ್ಗಂಥೋ ।
ಕಿಂ ತಸ್ಸ ಠಾಣಮೌಣಂ ಣ ವಿ ಜಾಣದಿ [೧]ಅಪ್ಪಸಮಭಾವಂ ॥ ೯೭ ॥

ಬಹಿಃ ಸಂಗವಿಮುಕ್ತಃ ನಾಪಿ ಮುಕ್ತಃ ಮಿಥ್ಯಾಭಾವೇನ ನಿರ್ಗ್ರಂಥಃ ।
ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಮೌನಂ ನ ಅಪಿ ಜಾನಾತಿ [೨]ಆತ್ಮಸಮಭಾವಂ ॥ ೯೭ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವನು ಬಾಹ್ಯಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ರಹಿತ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಸಹಿತ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ವೇಷವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಪರಿಗ್ರಹರಹಿತನಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಠಾಣ ಎಂದರೆ ಎದ್ದುನಿಂತು ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ? ಮತ್ತು ಮೌನಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದೇನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ? ಏಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮನ ಸಮಭಾವವಾದ ಆ ವೀತರಾಗ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಯಾವನು ಮಿಥ್ಯಾಭಾವಸಹಿತ ಪರಿಗ್ರಹಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ಗ್ರಂಥನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದು, ಮೌನಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳ ಫಲವು ಸಂಸಾರವೇ ಇದೆ. ॥ ೯೭ ॥

ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ನಿಷ್ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಆ ಬಾಹ್ಯಲಿಂಗ ಮೂಲಗುಣಗಳು ಕೆಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಉಳಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ? ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಯ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಮೂಲಗುಣಂ ಛಿತ್ತೂಣ ಯ ಬಾಹಿರಕಮ್ಮಂ ಕರೇಇ ಜೋ ಸಾಹೂ ।
ಸೋ ಣ ಲಹಇ ಸಿದ್ಧಿಸುಹಂ ಜಿಣಲಿಂಗವಿರಾಹಗೋ ಣಿಯದಂ ॥ ೯೮ ॥

ಮಿಥ್ಯಾಭಾವಸಹಿತ ಮೇಣ್ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹರಹಿತವಾದಾ ನಿರ್ಗ್ರಂಥದಿಂದ ।
ಪಥ್ಯವೇನಾ ಸ್ಥಾನಮೌನದಿಂದ ಆತ್ಮನ ಸಮಭಾವ ತಿಳಿಯದವನಿಗೆ ॥ ೯೭ ॥

ಯಾವ ಸಾಧು ಮೂಲಗುಣಗಳ ಛೇದಿಸಿ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನು ಮಾಡುವನು ।
ಅವನು ಸಿದ್ಧಿಸುಖ ಪಡೆಯನು ನಿಶ್ಚಯದಿ ಜಿನಲಿಂಗ ವಿರಾಧಕನು ॥ ೯೮ ॥

---

೧ 'ಅಪ್ಪಸಬ್ಭಾವಂ' ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವಿದೆ. ೨ 'ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಂ' ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವಿದೆ.

ಮೂಲಗುಣಂ ಛಿತ್ತ್ವಾ ಚ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಂ ಕರೋತಿ ಯಃ ಸಾಧುಃ ।
ಸಃ ನ ಲಭತೇ ಸಿದ್ಧಿಸುಖಂ ಜಿನಲಿಂಗವಿರಾಧಕಃ ನಿಯತಂ ॥ ೯೮ ॥

ಅರ್ಥ :—ಯಾವ ಮುನಿಯು ನಿರ್ಗ್ರಂಥನಾಗಿ ಮೂಲಗುಣಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದರೂ ಅವನ್ನು ಮುರಿದು ಕೆಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸಿದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ,ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಮುನಿಯು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಜಿನಲಿಂಗದ ವಿರಾಧಕನಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಹಿತ ಮೂಲಗುಣಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಸಾಧುಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಐದು ಮಹಾವ್ರತ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿರೋಧ, ಆರು ಆವಶ್ಯಕ, ಭೂಮಿಶಯನ, ಸ್ನಾನದತ್ಯಾಗ, ವಸ್ತ್ರದತ್ಯಾಗ, ಕೇಶಲೋಚ, ಒಂದುಬಾರಿ ಭೋಜನ, ಎದ್ದುನಿಂತು ಭೋಜನ, ದಂತಧಾವನದತ್ಯಾಗವೆಂದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೂಲಗುಣಗಳಿವೆ ಇವುಗಳ ವಿರಾಧನೆಮಾಡಿ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ, ಮೌನ, ತಪ, ಧ್ಯಾನ, ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಂತೂ ಇದೆ, ಬಾಹ್ಯಮೂಲಗುಣಗಳು ಕೆಟ್ಟರೆ ಕೆಡಲಿ ನಾವಂತೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಿಗಳೇ ಇದ್ದೇವೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಿನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭಂಗಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವೂ ಭಂಗವಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗ ಮೋಕ್ಷ ಹೇಗಾಗುವುದು ; ಮತ್ತು (ತೀವ್ರ ಕಷಾಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ) ಕರ್ಮದ ಪ್ರಬಲ ಉದಯದಿಂದ ಚಾರಿತ್ರ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಒಂದುವೇಳೆ ಜಿನಾಜ್ಞೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಮೂಲಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಮುನಿಗೆ ಸ್ನಾನದ ನಿಷೇಧ ಹೇಳಿದೆ ಮತ್ತು ಚಾಂಡಾಲ ಮೊದಲಾದವರ ಸ್ಪರ್ಶನವಾದರೆ ದಂಡ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಉತ್ತರ ;—ಹೇಗೆ ಗೃಹಸ್ಥರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರ ತ್ಯಾಗವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಅಧಿಕತೆಯಿದೆ, ಮುನಿಯ ಸ್ನಾನವು ಕಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸುಕ ಜಲವಿರುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿ ತಲೆಯನೇಲೆ ಧಾರೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸ್ನಾನವಂತೂ ನಾಮಮಾತ್ರ ಸ್ನಾನವಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ತಪಸ್ನಾನವು ಮುಖ್ಯವಿದೆ, ಜಲಸ್ನಾನವು ಮುಖ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ॥ ೯೮ ॥

ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಕರ್ಮಗಳನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಂತೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಕಿಂ ಕಾಹಿದಿ ಬಹಿಕಮ್ಮಂ ಕಿಂ ಕಾಹಿದಿ ಬಹುವಿಹಂ ಚ ಖವಣಂ ತು ।
ಕಿಂ ಕಾಹಿದಿ ಆದಾವಂ ಆದಸಹಾವಸ್ಸ ವಿವರೀದೋ ॥ ೯೯ ॥

ಏನು ಮಾಡುವುದು ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮ ಏನು ಮಾಡುವುದು ಬಹುವಿಧದುಪವಾಸ ।
ಏನು ಮಾಡುವುದು ಆತಾಪನಯೋಗ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ॥ ೯೯ ॥

ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ಬಹಿಃ ಕರ್ಮ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ಬಹುವಿಧಂ ಚ ಕ್ಷಮಣಂ ತು ।
ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ಆತಾಪಃ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವಾತ್ ವಿಪರೀತಃ ॥ ೯೯ ॥

ಅರ್ಥ :—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾದ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮ ಆ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಗಳೇನು ಮಾಡುವುದು? ಅವು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಬಹಳಷ್ಟು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕ್ಷಮಣ ಎಂದರೆ ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಬಾಹ್ಯ ತಪಗಳೂ ಏನು ಮಾಡುವವು? ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆತಾಪನಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಕಾಯಕ್ಲೇಶಗಳೂ ಏನು ಮಾಡುವವು? ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರವು.

ಭಾವಾರ್ಥ :—ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಕರ್ಮಗಳು ಶರೀರಾಶ್ರಿತವಿದ್ದು ಶರೀರವು ಜಡವಿದೆ ಆತ್ಮನು ಚೇತನನಿದ್ದಾನೆ, ಜಡದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಚೇತನಕ್ಕೇನೂ ಫಲ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಚೇತನದ ಭಾವವು ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೊರಕುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟು ಫಲವು ಚೇತನಕ್ಕೆ ತಗಲುತ್ತದೆ, ಚೇತನಕ್ಕೆ ಅಶುಭ ಉಪಯೋಗ ದೊರೆತಾಗ ಅಶುಭ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಶುಭ ಉಪಯೋಗ ದೊರೆತಾಗ ಶುಭಕರ್ಮ ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗವು ಶುಭಾಶುಭವೆರಡರಿಂದ ರಹಿತವಾದಾಗ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಮೊದಲು ಕಟ್ಟಿದ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಚೇತನವು ಉಪಯೋಗದ ಅನುಸಾರ ಫಲಿಸುವುದರಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಕರ್ಮದಿಂದಂತೂ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಶುದ್ಧ ಉಪಯೋಗವಾದಮೇಲೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಉಪಯೋಗಗಳ ವಿಕಾರವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನ ಚೇತನದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವಿದೆ. ॥ ೯೯ ॥

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪುನಃ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜದಿ ಪಢದಿ ಬಹು ಸುದಾಣಿ ಯ ಜದಿ ಕಾಹಿದಿ ಬಹುವಿಹಂ ಚ ಚಾರಿತ್ತಂ ।
ತಂ ಬಾಲಸುದಂ ಚರಣಂ ಹವೇಇ ಅಪ್ಪಸ್ಸ ವಿವರೀದಂ ॥ ೧೦೦ ॥

ಯದಿ ಪಠತಿ ಬಹುಶ್ರುತಾನಿ ಚ ಯದಿ ಕರಿಷ್ಯತಿ ಬಹುವಿಧ ಚ ಚಾರಿತ್ರಂ ।
ತತ್ ಬಾಲಶ್ರುತಂ ಚರಣಂ ಭವತಿ ಆತ್ಮನಃ ವಿಪರೀತವಮ್ ॥ ೧೦೦ ॥

ಅರ್ಥ :—ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಮತ್ತು ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಕಾರದ ಚಾರಿತ್ರದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಬಾಲಶ್ರುತ ಮತ್ತು ಬಾಲಚಾರಿತ್ರವಾಗುವುದು. ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದುವುದು ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಇದೆಲ್ಲವೂ ಬಾಲಶ್ರುತ ಮತ್ತು ಬಾಲಚಾರಿತ್ರವಿದೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯ ಕ್ರಿಯೆಯಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಹನ್ನೊಂದು ಅಂಗ ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ಪೂರ್ವಗಳವರೆಗಂತೂ ಅಭವ್ಯ ಜೀವನೂ ಓದುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಮೂಲಗುಣರೂಪವಾದ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ॥೧೦೦॥

ಪಲವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನೋದಿದರು ಬಹುವಿಧ ಚಾರಿತ್ರವಾಚರಿಸಿದರು ।
ಬಾಲಶ್ರುತ ಬಾಲತಪವಿದೆಯದು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಿಂ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ॥ ೧೦೦ ॥